

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики
Електротехнічний факультет
Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістр

Студента Філоненко А. В.
академічної групи 035М-19-1в

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Структурно-семантичні особливості англо-українського контракту як
специфічного жанру науково-технічного стилю»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Алексеев А.Я			
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент				
Нормоконтролер	О.О.Черник			

Дніпро
2020

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
перекладу

Введенська Т.Ю.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту Філоненко А. В. академічної групи 035М-19-в
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності 035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Структурно-семантичні особливості англо-українського контракту як
специфічного жанру науково-технічного стилю»,

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 965-с від 20.11.2020

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	<i>Проаналізувати та описати науково-технічний стиль та його особливості.</i>	01.11.20
Розділ 2	<i>Визначити структурно-семантичні особливості англо-українського контракту як специфічного жанру науково-технічного стилю.</i>	01.12.20

Завдання видано _____ Алексєєв А. Я. _____
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2020

Дата подання до екзаменаційної комісії 01.12.2020

Прийнято до виконання _____ Філоненко А. В. _____
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Науково-технічний стиль та його особливості	7
1.1. Сутність і значення науково-технічного стилю	7
1.2. Жанрово-стилістична специфіка науково-технічних текстів	10
1.3. Мовне оформлення науково-технічного стилю	13
1.4. Особливості перекладу зразків науково-технічного стилю	17
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. Структурно-семантичні особливості англо-українського контракту як специфічного жанру науково-технічного стилю	27
2.1. Англо-український контракт як жанр науково- технічного стилю	27
2.2. Мовно-стилістичні особливості англо-українського контракту (на прикладі продуктів харчування)	34
2.3. Структурно-семантичний аналіз текстів англо- українського контракту	49
Висновки до розділу 2	69
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Сьогодні у науково-технічній сфері активно продовжують розвиватися ділові відносини, встановлюються нові контакти, укладаються угоди з іноземними партнерами. В обіг науково-технічної сфери активно входять різні види офіційно-ділових документів. Оскільки у різних сферах успішно реалізується міжнародне співробітництво, то виникає необхідність у роботі з документами, що містять науково-технічну інформацію та укладені іноземною мовою. У зв'язку із цим актуалізується необхідність грамотної інтерпретації наведеної у науково-технічних джерелах інформації, що можна досягти завдяки адекватному перекладу науково-технічних даних. Це повертає кут наукового зору до необхідності дослідження жанрової специфіки науково-технічного стилю, у сфері використання якого і знаходяться науково-технічні тексти. Виникає потреба у грамотному й адекватному перекладі текстів науково-технічної документації. Одним із видів таких документів є контракт. Найчастіше доводиться мати справу із англо-українським контрактом як одним із жанрових різновидів науково-технічного стилю.

Варто відмітити, що проблеми перекладу англо-українського зумовлені специфікою англійської лексики, особливостями використання спеціальної термінології, загальнонаукових і загальноповживаних лексем, побудови синтаксичних структур, рівнем лібералізації висловлювань.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю досягнення еквівалентності та адекватності перекладу науково-технічної документації, аналізу специфічних особливостей, окреслення проблем і визначення шляхів їх вирішення у ході перекладу англо-українських науково-технічних текстів, необхідністю вироблення чітких правил перекладу англо-українських текстів науково-технічного стилю.

Мета роботи – визначити особливості англо-українського контракту як специфічного жанру науково-технічного стилю.

Завдання роботи:

- визначити особливості значення науково-технічного стилю;
- окреслити жанрово-стилістичну специфіку та мовне оформлення науково-технічних текстів;
- проаналізувати особливості перекладу зразків науково-технічного стилю;
- встановити мовностилістичні особливості англо-українського контракту (на прикладі продуктів харчування);
- зробити структурно-семантичний аналіз текстів англо-українського контракту.

Об'єкт дослідження – англо-український контракт як жанр науково-технічного стилю.

Предмет дослідження – мовно-стилістичне оформлення та структурно-семантичні особливості текстів англо-українських контрактів.

Відповідно до поставленої мети та завдань дослідження при виконанні роботи використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів**, а саме: аналіз та синтез, які забезпечили визначення основних підходів та виявлення специфіки текстів науково-технічного стилю; її мовностилістичні особливості.

Матеріалом дослідження є контракти ТОВ «ОМЕГА», Україна з такими іноземними суб'єктами діяльності, як: компанія ACEITES DEL SUR-COOSUR, S.A.(скорочена назва Acesur) Іспанія, на придбання рослинної олії; Azienda Uggiano S.r.l., Італія на купівлю вина, алкогольних та слабоалкогольних напоїв; компанія ATSTARIMSAL ÜRÜNLERGIDAİÇ VEDİSTİCARETLİMİTEDSİRKETİ, Туреччина, скорочена назва компанії ATSTARIMSAL ÜRÜNLERGIDAİÇVEDİSTİC.LTD.STİ. на купівлю свіжих фруктів і овочів; компанія BAFNACORPORATION, Індія, скорочена назва BAFNACORPORATION на купівлю горіхів і сухофруктів; компанія ALONAFISHOU, Естонія на купівлю свіжомороженої риби і морепродуктів; компанія ALTERA TRADE Ltd. (Данія) на купівлю свіжомороженої риби і морепродуктів; SAN FINİKA GIDA PAZARLAMA İTHALAT İHRACAT

SANAYI VE TICARET LIMITED SIRKETI, Туреччина, скорочена назва компанії SAN FINIKA GIDA PAZ.ITH.IHR.SAN.VE TIC LTD STI на купівлю свіжих фруктів і овочів; 3 FRUTTI SRL, скорочена назва компанії 3 FRUTTI SRL на купівлю свіжих фруктів і овочів; компанія ТОВ «Агродівжака», Албанія на купівлю свіжих фруктів і овочів; Товариство з обмеженою відповідальністю «Agricultural Cooperative Karyotissas “H Synergasia”», скорочена назва компанії “H Synergasia на купівлю свіжих фруктів і овочів; компанія ELPOZO ALIMENTACION S.A. (юридична особа, зареєстрована відповідно до законодавства Іспанії) на купівлю харчових продуктів; компанія Biuro Handlu Zagranicznego BIMIZ Michał Zajdowski, Польща на купівлю харчових продуктів.

Теоретичне значення наукового пошуку полягає у розширенні уявлення про мовні та жанрові особливості науково-технічного стилю, його місце у системі функціональних стилів української та англійської мов, специфічні відмінності мовно-стильових парадигм в англійській та українській науково-технічній літературі, про мовностилістичні особливості англо-українського контракту як жанру науково-технічного стилю.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання означених у роботі особливостей англо-українського контракту як жанру науково-технічного стилю у реальній перекладацькій практиці.

Наукова новизна роботи у тому, що в ній проаналізовано тексти англо-українських контрактів як об’єктів науково-технічного стилю на прикладі продуктів харчування.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг наукової роботи – 79 сторінок комп’ютерного набору.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ СТИЛЬ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Сутність і значення науково-технічного стилю

Науково-технічний стиль є найбільш близьким до наукового функціонального стилю. Дослідники визначають функціональний стиль як підсистему літературної мови, що історично склалася у суспільній свідомості, функціонує у певній сфері людської діяльності і створюється особливостями вживання в цієї сфері мовних засобів і їх специфічної організації [15, 78–79]. Кожен функціональний стиль виражається у певних жанрах. Жанр – це система багаточисленних зв'язків і залежностей, функціонально-стилістична єдність, складова функціонального стилю, яка характеризується певним способом відображення дійсності з притаманними їм релевантними характеристиками, єдністю структурної і композиційної організації.

А.Я. Алексєєв рекомендує розмежовувати поняття жанру і стилю. Під стилем потрібно розуміти систему засобів вираження, що склалася історично і перебуває у чіткій кореляції зі сферою вживання. Жанр – це різновид мовних систем, що мають специфічні риси, які не виходять за межі специфіки їх стилю в цілому [1, 47]

Проте незважаючи на тематичну близькість науково-технічного стилю до наукового функціонального стилю сучасної української мови, науково-технічний стиль потребує деталізації його сутності, сфери використання, мовних засобів, розкриття специфічних жанрів цього стилю. Науково-технічний стиль – це інформаційний простір, сфера функціонування науково-технічних текстів, глобальне інформаційно-функціональне поле. В цьому науково-інформаційному полі фіксуються науково-технічні мовні жанри [15, 78–79].

Науково-технічний стиль близький до офіційно-ділового функціонального стилю в усіх розвинутих національних мовах. Таке судження мотивується тим, що науково-технічному стилю притаманні орієнтація на групового адресата,

позбавленість емоційності, книжне мовлення, виключно писемна форма реалізації. Цьому стилю властиві об'єктивність, логічність, доступність, узагальненість, абстрактний характер. Основна функція науково-технічного стилю полягає у поясненні, закріпленні і викладенні результатів пізнання, у фіксації способів застосування цих результатів [41, 220; 11, 24; 45, 417].

Виокремлюють такі підстили науково-технічного стилю, як власне-науковий, науково-реферативний, науково-довідковий, навчально-науковий, науково-методичний. Усі тексти науково-технічного стилю поділяють на первинні (мають на меті передачу первинних наукових відомостей, отриманих в процесі наукових досліджень) і вторинні (містять тільки кінцеві результати аналітично-синтетичної переробки первинних наукових документів). Тексти науково-технічного стилю можуть бути зrealізовані у власне науковій, науково-природничій, науково-гуманітарній і науково-технічній літературі [15, 78–79; 24, 18].

Власне науковий підстиль науково-технічного стилю реалізується у таких жанрах, як монографія, наукова стаття, наукова доповідь. До науково-реферативного підстилю можуть входити анотації, огляди, реферати на наукові праці. Науково-довідковий тип тексту реалізується в довідниках. Навчально-науковий тип тексту представлений підручниками і навчальними посібниками, науково-методичний – дискусією, диспутом, бесідою [15, 78–79].

І.В. Арнольд вказує на такі особливості науково-технічного стилю, як використання спеціальної термінології, логічна побудова, максимальна об'єктивність викладення інформації, повнота викладення змісту, що зумовлена відсутністю безпосереднього контакту, зворотнього зв'язку із адресатом мовлення і обмеженість використання різноманітних мовних засобів вираження [2, 336]. Вчений звертає увагу на синтаксичні особливості (превалювання складнопідрядних синтаксичних одиниць, використання великої кількості сполучників і сполучних слів для реалізації зв'язку між компонентами висловлювань, прямий порядок слів, поділ тексту на абзаци із урахуванням

ключових речень, у яких виражено основну думку), лексичні відмінності (використання лексем у прямому значенні або слів-термінів, використання книжних лексем, простих і коротких синонімів) науково-технічного стилю [2, 338–342].

Лінгвісти відмічають інформаційну функцію цього стилю, наголошують на писемній на усній формах, у яких може бути реалізований науково-технічний стиль. До писемних відносять посібники, інструкції, специфікації, статті, монографії, а до усних – доповіді, лекції, дискусії [5, 115; 35, 143].

Можна погодитися із твердженнями А.Я. Алексєєва, який відмічає значення науково-технічного стилю, адже він обслуговує одну із найбільш важливих сфер діяльності сучасного європейця, його інтелектуальну діяльність, спрямовану на пізнання людини і навколишнього буття. Вчений відмічає, що кожна галузь має свою термінологію, але в сукупності вони становлять одну науку [1, 430–431].

До особливостей науково-технічного стилю А.Я. Алексєєв відносить інформативну функцію текстів цього стилю, полісемічність і варіативність використовуваних у текстах термінів, допустимість використання метафор, порівнянь, паралельних конструкцій, повторів, епітетів задля підкреслення логіки та істинності викладеної інформації та для здійснення перцептивного впливу на адресата мовлення, переважання складних синтаксичних конструкцій; використання термінологічної лексики певного семантичного поля, тенденції до демократизації мовних засобів, обмеженість персоналізації (індивідуалізації) [1, 431–433].

Отже, на основі аналізу наукових праць можна сформулювати таке робоче визначення науково-технічного стилю: науково-технічний стиль – це мовний стиль, що виник на межі наукового і офіційно-ділового функціональних стилів, та обслуговує науково-технічну сферу буття і діяльності людини. Значення науково-технічного стилю полягає у фіксації і передаванні конкретної, об'єктивної науково-технічної інформації. Особливостями науково-технічного

стилю є: зрозумілість, абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність, чіткість, однозначність і точність, об'єктивність і суб'єктивність тексту науково-технічного стилю, статика і динаміка викладу, доказовість, переконливість, діловитість, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, наочність, прагматичність та соціальність, орієнтація на групового адресата, позбавленість емоційності, книжне мовлення, переважно писемна форма реалізації, використання спеціальної термінології, логічна побудова, максимальна об'єктивність викладення інформації, повнота викладення змісту, що зумовлена відсутність безпосереднього контакту, зворотнього зв'язку із адресатом мовлення і обмеженість використання різноманітних мовних засобів вираження.

1.2. Жанрово-стилістична специфіка науково-технічних текстів

Незалежно від жанру основою науково-технічного стилю є науково-технічний текст. Як зазначають багато дослідників, основна прагматична специфіка науково-технічного тексту полягає у точності суджень та авторитетності висновків і постулатів, а також у прагненні автора (адресанта) переконати реципієнта у несхибності власної позиції. До формальних характеристик науково-технічного тексту дослідник відносить структурну повноту й конкретність; формальну стислість і лаконічність, з якими пов'язана граматична структура письмового мовлення; індивідуальний стиль автора; чітке дотримання норм літературної мови [32, 433; 13, 313; 29, 25].

М.М. Кожіна виокремлювала такі композиційні риси науково-технічних текстів: вираженням аргументованої наукової думки, суворе мотивування узгодження її ланок і є результатом того важливого значення, яке надається в наукових текстах поясненню і міркуванню [19, 21]. Тому він характеризується наявністю термінів-словосполучень, використанням спеціальних фразеологічних одиниць, лексико-семантичних варіантів багатозначних слів [33, 431–434].

Можна погодитися із тими вченими, які вважають, що однією з його головних функцій є задовольнити потреби в інформації або надати інструкції реципієнту, щоб він міг впоратися із технічними завданнями, оскільки інструкції, технічні розробки, наукові статті не читають задля отримання естетичного задоволення. Таким чином, науково-технічні тексти, як правило, написані спеціалізованою мовою і з використанням термінів, останнє є їхньою властивістю, але не основною характеристикою. Основною характеристикою науково-технічних текстів є їх практичне призначення, з їх допомогою користувачі отримують інформацію, яка дозволяє їм виконувати завдання або вирішувати проблеми пов'язані із використанням прикладних дисциплін.

Тексти науково-технічного стилю є актами одиничної мовної комунікації, вони вказують на їх послідовне, динамічне нагромадження і відтворення інформації [13, 310]. У них відсутні зайві слова. Кожне зайве слово дає читачеві щось зайве, щоб прочитати і зрозуміти. Чим більше слів вживається, тим більша ймовірність буде помилкою або що читач щось неправильно зрозуміє. У цих текстах відмічається використання широкого спектра спеціальної термінології, загальноживаних лексем у їх первинному логічному значенні, уникання двозначності, використання пояснення для слів із мотивованим, атрибутивним контекстом. В ході аналізу англійських зразків науково-технічного стилю вчені приходять до висновків, які відображають основні відмінності науково-технічного стилю від інших стилів: використання термінів, терміносполук для конкретизації і стислості висловлювань, безособова манера подання матеріальних, безособових конструкцій, використання абстрактних іменників, утворених від дієслів та прикметників, строго логічний синтаксис та впорядкування речень, об'єктивність, відсутність емоційного забарвлення [5, 117, 119].

А.Я. Алексєєв на основі аналізу стилістичних особливостей науково-технічної літератури в українській та англійській мовах приходять до такого висновку, що в українській мові спостерігається тенденція до лібералізації. При

цьому слід враховувати дотичність науково-технічного стилю до наукового і офіційно-ділового функціональних стилів української мови, адже лібералізація є характерною для стилю науки, хоча в офіційно-ділових текстах спостерігається тяжіння до архаїчних форм вираження думки [1, 407]. На основі аналізу англомовних текстів різностильової приналежності А.Я. Алексєєв підсумовує, що в англійській мові для текстів науково-технічного стилю характерним є реалізація інформаційної функції, використання термінів, маркованих об'єктивно і прийнятним сприйняттям адресатом. Найважливішу відмінність науково-технічного стилю в англійській мові науковець вбачає в індивідуалізації мовного повідомлення, що має вплив на науковий стиль російської та української мов [1, 413–414].

Вчений спростовує думку про моносемантичність наукового стилю, відсутності у ньому суб'єктивних відтінків думки, експресивних засобів вираження. Натомість він переконливо заявляє про полісемічність термінології, індивідуалізацію наукової мови через використання метафор, порівнянь, епітетів, повторів, паралельних конструкцій.

У науково-технічній мові засоби вираження слугують для логічності та істинності викладення інформації, перцептивного впливу на адресата. А.Я. Алексєєв відмічає персоніфікацію англійської мови порівняно із іншими мовами через використання конструкцій із «я» [1, 431–434].

У мовному плані тексти науково-технічного стилю характеризуються морфологічними, лексичними, синтаксичними особливостями. До морфологічних особливостей науково-технічних текстів І.Р. Гальперін відносить словотворення за допомогою афіксації і конверсії, масове виникнення неологізмів, стійкість вживання нових слів порівняно із іншими функціональними стилями [9, 425]. М.Д. Кузнець і Ю.М. Скребнев виокремлюють граматичні особливості англомовних науково-технічних текстів, до яких вони відносять синтаксичну точність, необхідну для чіткого виразу думок і їх логічних зв'язків, дієприкметникових та герундіальних зворотів,

означальних інфінітивів [23, 127]. Крім того, ці тексти мають прямий порядок слів, використовують багатослівні речення з підрядними реченнями, часті вставні слова і фрази, пояснення, у них превалюють іменні конструкції над дієслівними з метою уникнути позначення часу, а також надлишок атрибутивних груп описового характеру [14, 153].

Таким чином, можна стверджувати, що головна мета науково-технічного тексту – це якнайповніше і якнайчіткіше донести до адресата описане у тексті явище.

Отже, жанрово-стилістична специфіка науково-технічних текстів полягає у лібералізації особливостей мови, подоланням шаблонних висловлювань, характеризується наявністю полісемантичних термінів, термінологічних словосполучень, спеціальних фразеологічних сполук, тяжінням до образності висловлювань, що підкреслюють індивідуальний мовний стиль адресанта науково-технічних текстів. Функціонування у науково-технічних текстах терміносполук, неологізмів наближає науково-технічний стиль до власне наукового функціонального стилю. Використання у науково-технічних текстах усталених словосполучень, так званих кліше робить цей стиль близьким до офіційно-ділового стилю. У той же час лібералізація та індивідуалізація у підборі мовних засобів вказують на спорідненість науково-технічних текстів із публіцистичним функціональним стилем.

1.3. Мовне оформлення науково-технічного стилю

Оскільки науково-технічний стиль поєднує у собі властивості й ознаки декількох (наукового, офіційно-ділового і навіть публіцистичного функціональних стилів), то мовні засоби викладення інформації у науково-технічному стилі теж специфічні. Основу мовного оформлення науково-технічних текстів становить стандартизована лексика, тобто лексичний вибір прописаного для даних умов комунікації клішованих мовних варіантів. До синтаксичних особливостей оформлення науково-технічних текстів слід

віднести синтаксичну повноту оформлення висловлювання, наявність аналітичних конструкцій, часте вживання клішованих структур, переважно іменний характер морфологічних компонентів, розгорнуту систему сполучних елементів. До типових лінгвістичних характеристик науково-технічного функціонального стилю характерним є використання складних синтагм (словосполучень), серед яких питому вагу мають синтагматичні зв'язки. Для лексичного оформлення текстів науково-технічної прози характерна насамперед насиченість термінами всіх типів, що пояснюється специфікою термінів, їх принциповою однозначністю, точністю, економічністю, номінативною і розрізняльною функцією, стилістичною нейтральністю, великою інформаційною насиченістю порівняно зі звичайними словами. Термінологія підрозділяється на дві нерівні частини: спеціальну термінологію з безліччю приватних підрозділів, обмежену у своєму вживанні певними сферами спілкування, і загальноживану термінологію, відому практично всім носіям мови [15, 80].

З лінгвістичної точки зору, у рамках кожного функціонального стилю можна виділити деякі мовні особливості, вплив яких на хід і результат процесу перекладу досить значний. Наприклад, у науково-технічному стилі – це лексико-граматичні особливості науково-технічних матеріалів, де на перший план виступають термінологія та спеціальна лексика [30].

У текстах науково-технічного стилю використовується науково-технічна лексика, яка значно складніша за побутову і навіть ділову, вимагає достатнього рівня фахових знань, чіткості мислення, вмілого застосування. Добре знання та правильне володіння спеціальною технічною термінологією відкриває нові можливості поглибленого вивчення предмета для тих, хто читає й сприймає фахову літературу [34, 299].

М.П. Брандес і В.І. Провоторов пояснюють насиченість текстів науково-технічного стилю термінами тим, що терміни характеризуються принциповою однозначністю, точністю, економічністю, стилістичною нейтральністю, великою

інформаційною насиченістю порівняно із загальноповживаними словами. Термінологія розділяється на дві нерівні частини: спеціальну термінологію, з великою кількістю підрозділів, обмежену певними сферами спілкування, та загальноповживану термінологію, відому практично усім носіям мови. Специфіку лексичного оформлення текстів науково-технічної літератури складають також аббревіатури, особливо в довідковому апараті статей та книг [6, 60].

Вчені також констатують появу у науково-технічному стилі образної, експресивної мови, що мотивується галуззями знань, мовленнєвим жанром, а також авторською індивідуальністю. У зв'язку із включенням результатів наукових досліджень до загального руслу культурного розвитку, наукової пропаганди та практики виникає потреба перекладності мови науки на природну мову з метою популяризації та полегшення розуміння. Звідси і поява образної лексики, порівнянь, аналогій, конструкцій експресивного синтаксису: повторів, паралелізмів, цитат, невласне прямої та непрямої мови [6, 60]. Широкий перелік мовних засобів, які можуть використовувати у науково-технічному стилі, можна поділити на такі групи:

- мовні засоби, що підвищують рівень щільності когнітивної інформації: лексичні засоби (скорочення, загальномовні та спеціальні термінологічні), графічні засоби (дужки, двокрапки) та синтаксичні засоби (дієприкметникові звороти, що є компресивними синонімами до підрядних означальних речень);

- мовні засоби, що забезпечують об'єктивність подання когнітивної інформації: різноманітні засоби вираження пасивності у відношенні до формального підмета, неособова семантика підмета;

- мовні засоби, що підкреслюють високий рівень абстрактності викладу: значна кількість складних слів, побудованих за словотвірними моделями з абстрактним значенням; чітка номінативність тексту [31, 26–27; 46, 225–226].

Для науково-технічних текстів характерне використання складних синтагм (словосполучень), серед яких переважають синтагматичні зв'язки з підрядними відношеннями. Складність синтаксичних конструкцій у них пов'язана із

багатоступеневим послідовним підпорядкуванням із великою кількістю засобів зв'язку між реченнями. Ці зв'язки мають лінійний характер, що відповідає послідовності наукового викладу, коли кожне наступне речення розвиває попереднє.

Якщо лексичні відмінності в тексті є очевидними (наявність спеціальної лексики, термінів), то у граматичному плані вони значно менш виразні, однак не менш різноманітні. Однією з найпомітніших граматичних особливостей науково-технічних текстів є велика кількість різного роду поширених складних (у першу чергу – складнопідрядних) речень, що вживаються для передачі типових для наукового викладу логічних відношень між об'єктами, діями, подіями та фактами.

Грамматична структура речення науково-технічних текстів має ряд особливостей: наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. При цьому залежні від підмета і присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають; вживання багатоконпонентних атрибутивних словосполучень; вживання означень, утворених шляхом стяжки цілих синтаксичних груп; вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів; наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів) особливо в таблицях, графіках, специфікаціях.

Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, існують значні граматичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення [18, 188].

Таким чином, загальний зміст функції науково-технічного стилю можна визначити як пояснення в широкому сенсі цього поняття, що зумовлює основні ознаки цього стилю – об'єктивність, логічність, доступність та узагальненість.

Складність синтаксичних конструкцій у науково-технічних текстах пов'язана із багатоступеневим послідовним підпорядкуванням із великою кількістю засобів зв'язку між реченнями. Ці зв'язки мають лінійний характер,

що відповідає послідовності наукового викладу, коли кожне наступне речення розвиває попереднє. Визначальним серед релевантних для перекладу типологічних ознак тексту може бути вид домінуючої інформації. З точки зору І. Г. Гальперіна, “змістово-фактуальна інформація, як вербалізоване повідомлення про факти, певні події, процеси, явища, які відбуваються або будуть відбуватися, широко представлена у науково-технічних текстах” [8, 20].

Таким чином, всі лексичні, графічні та синтаксичні засоби спрямовані на досягнення об’єктивності викладеної інформації, на підкреслення її абстрактності.

1.4. Особливості перекладу зразків науково-технічного стилю

Переклад текстів науково-технічного стилю не менш складний, ніж переклади текстів інших стилів. Основна вимога до перекладу науково-технічного тексту – відтворення тексту перекладу, інформаційне наповнення якого повністю відповідає вимогам ініціатора перекладу, при цьому передбачається, що це наповнення співпадає в вихідному та перекладеному текстах [46, 226; 41, 217]. Крім того, при перекладі необхідно відтворювати стилістику текстів науково-технічного стилю, враховувати розбіжності в побудові речень мови оригіналу та української мови, мати на увазі відмінність системної організації мов [10, 139], тому що англійська й українська мови належать до різних структурних типів (перша – переважно аналітична, де зв’язки між самостійними словами у реченні передаються не зміною закінчень, а за допомогою порядку слів та службових частин мови, друга – флективна, тобто відношення між словами передаються завдяки формам слів), це спричиняє низку труднощів у процесі перекладу фахових текстів.

Мовностилістичні відмінності оригіналу й перекладу спричиняють ряд труднощів, що виникають практично на усіх мовних рівнях. Так, серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу В. І. Карабан виокремлює багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника

або варіанту перекладу слова (терміна), особливості вживання загальнонародних слів у науково-технічних текстах, правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики, переклад термінів-неологізмів, аббревіатур, іншомовні слова і терміни в англійських науково-технічних текстах, різні власні імена та назви (фірм, установ і організацій) тощо [16, 12–13].

До лексичних труднощів перекладу української та англійської мов дослідники відносять переклад термінів, термінологічних словосполучень; відсутність лексичного еквівалента при перекладі термінів, переклад неологізмів без знання механізму їх утворення; переклад скорочень і аббревіатур; переклад інтернаціональної лексики, яка широко використовується в науково-технічній літературі як в українській, так і в англійській мовах; жанрово-стилістичні помилки, що знижують якість перекладу [10, 138].

Серед жанрово-стилістичних труднощів перекладу науково-технічних текстів українською мовою варто виділити такі: переклад так званих метафоричних термінів; переклад образної та необразної фразеології; переклад різноманітних кліше; наявність у такого роду текстах розмовних лексичних елементів [18, 189].

Переклад технічної документації, інструкцій до обладнання, фахової літератури вимагає від перекладача одночасно професійної і перекладацько-лінгвістичної компетентності. Перекладач повинен мати спеціальні знання в тих галузях, до яких належить технічна документація та достатньо володіти іноземною мовою, уміти логічно мислити. Тексти науково-технічного стилю характеризуються стислістю та однозначністю, основна увага автора спрямована на конкретні факти, які треба описати і пояснити. Переклад таких текстів простіший за своєю граматичною структурою порівняно з художніми. Оскільки технічний текст позбавлений образності та орієнтований на передачу інформації, то можливе її повне збереження при перекладі.

Основна складність перекладу науково-технічних текстів полягає у розкритті та передачі засобами рідної мови іншомовної професійно-

спрямованої лексики. І тому обов'язковою умовою повноцінного перекладу спеціального тексту є фахове розуміння його перекладачем. Механічне заучування термінів, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок в перекладі. Крім того, у спеціалізованих текстах нерідко з'являються «технічні неологізми», пов'язані із вживанням нових термінів, значення яких ще не зафіксоване у словниках, що створює суттєві труднощі під час роботи над перекладом. Такі терміни в мовознавстві називаються безеквівалентними, але це не означає, що вони зовсім неперекладні, і ця проблема вирішується шляхом використання інших мовних засобів. Труднощі перекладу спеціальних та безеквівалентних термінів фактично збігаються з труднощами перекладу загальнонаукової та технічної термінології, а прийоми їхнього перекладу практично тотожні. Перекладач повинен добре знати переваги та недоліки кожного з цих прийомів та обрати найбільш ефективний для даного тексту [4, 6].

Науковці одностайні у тому, що найбільше труднощів виникає при перекладі лексики, що зумовлено динамізмом лексичного складу мови. До найпоширеніших помилок В.І. Карабан відносить неправильний переклад термінів, загальнонаукових і загальноповживаних слів [16, 7]. Відмічають, що трудність перекладу науково-технічного тексту полягає у пошуку еквівалентів термінам у мові перекладу. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту [44, 131].

Якість перекладу науково-технічної літератури, як відмічає Т.Р. Кияк, залежить від особливостей цього виду літератури, рівня мовної й загальної технічної та наукової підготовки особи, яка займається перекладом [17, 105]. Перекладач, який має справу з науково-технічним перекладом, повинен добре знати термінологію відповідної сфери. Науково-технічна література характеризується також чітким і логічним викладенням, як правило, у ній

відсутнє емоційне забарвлення, тому вона допускає велику текстуальну близькість до оригіналу [39, 368].

Досить важливою особливістю перекладу науково-технічної літератури є те, що спеціалісту досить часто приходиться самому створювати еквівалентні українські терміни для вираження нових понять. Вводити в українську мову іношомовний термін, особливо у формі фонетичного запозичення, можна лише у виняткових випадках, тому що змістова структура запозиченого терміну для більшості залишиться незрозумілою [42].

До найбільш поширених труднощів перекладу науково-технічних текстів відносять: 1) наявність поширених складнопідрядних речень під час перекладу потребують їх грамотного поділу на прості речення із дотриманням граматичних норм рідної мови; 2) використання термінів, запозичених із споріднених галузей знань, вміння перекладача користуватися робочими джерелами інформації; 3) складнощі під час перекладу численних посилань на різні розділи, які ще не перекладені рідною мовою; 4) переклад безконтекстних фрагментів (таблиць, підписів під малюнками); 5) посилання на незнайомі для не фахівця прізвища (наприклад, у тому разі, коли важко зрозуміти, згадується чоловік чи жінка під певним прізвищем) [12, 207–208]. Але переклад має бути адекватним, чітким, зрозумілим для користувача, логічним, послідовним і повним; переклад повинен відповідати оригіналу за стилем, водночас із дотриманням стилістичних норм рідної мови, грамотним; вільним від різного роду описок, пропусків, помилок друку, орфографічних та синтаксичних помилок і відповідати вимогам редакційно-видавничого оформлення [12, 207–208].

Тут повинна бути точна передача тексту оригіналу; чітке вираження думки при максимально стислій та лаконічній формі, яка характерна стилю української науково-технічної літератури; відповідність загальноприйнятим нормам української мови [22, 52]. Для цього при перекладі використовуються наявні в українській мові еквіваленти, тобто постійні та рівнозначні

відповідності у двох мовах, здебільше випадків, незалежних від контексту; переклад за допомогою аналогів, тобто слів синонімічного ряду; калькування чи дослівний переклад – передача англійського слова чи висловлювання за допомогою точного відтворення його засобами української мови; описовий переклад (за відсутності відповідників), транслітерація – це передача літерами українського письма англійського письма, незалежно від вимови англійського слова; транскрибування – передача вимови англійського слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного виду [22, 53–55].

Перекладацька еквівалентність – це «власне лінгвістичне поняття, що виражає певну спільність змісту оригіналу і перекладу, пов'язану з особливостями мов, що беруть участь в перекладацькому процесі». Еквівалентність текстів оригінала і перекладу виражається в можливо максимальній рівнозначності на кожному рівні їхнього змісту. Ступінь такої рівнозначності залежить від співвідношення способів передачі змісту даного рівня у мові оригіналу та мові перекладу. Аналіз еквівалентності між текстом оригіналу та текстом перекладу на різних рівнях змісту виявляє велику різноманітність змістовних відносин [43, 43].

Еквівалентність перекладу оригіналу залежить від рівності ефекту, який в результаті справляється на читача в перекладеному тексті та оригіналі. Для досягнення еквівалентності між текстом оригіналу і текстом перекладу потрібно використовувати перекладацькі трансформації. Трансформаційні методи складаються в систему, інакше кажучи, вони не існують автономно, ізольовано один від одного, а часто взаємопов'язані.

Відомо, що головною метою будь-якого перекладача є передача змістової інформації тексту. Її інші види і характеристики, такі як функціональні, стилістичні, стильові, соціолокальні – не можуть передаватися без відтворення змісту. Для досягнення перекладацької еквівалентності у двох мовах перекладачеві необхідно провести міжмовне перетворення – перекладацькі

трансформації, щоб текст перекладу як можна повніше передав інформацію оригінального художнього твору письменника.

У сучасному перекладознавстві однією з головних проблем є кваліфікація трансформацій та створення їхньої несуперечливої типології. У науковій літературі наявні численні тлумачення терміна «перекладацька трансформація» і різноманітні спроби класифікації цього явища. З метою визначення перекладацьких трансформацій науковці обирають різні ключові слова, кваліфікуючи їх як «прийоми логічного мислення», перетворення, заміни у процесі перекладу однієї форми вираження іншою, міжмовні перефразування, засоби перекладу за умови відсутності словникової відповідності або неможливості використання таких відповідників з огляду на контекстуальне оточення [38].

Відомо, що трансформація – це «прийом логічного мислення, який допомагає розкрити значення іншомовного слова в контексті і знайти йому український відповідник, який не збігається зі словником; міжмовне перетворення на досягнення перекладацької еквівалентності (адекватності) перекладу попри розходження у формальних і семантичних системах двох мов; міжмовна операція перевираження змісту оригіналу; один із методів продовження вторинних мовних структур, який полягає в закономірній зміні основних моделей або ядерних структур; основа більшості прийомів перекладу, які полягають у зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для відтворення; відмова від структурного і семантичного паралелізму між вихідним і перекладним текстом на користь їх рівноцінності в плані впливу; технічний прийом перекладу, що полягає в заміні регулярних відповідностей нерегулярними, а також самі мовні вирази, які з'явилися в результаті застосування такого прийому» [7, 89, 90].

Цілком слушним є твердження О.О. Селіванової, за якою «перекладацька трансформація є перетворенням, модифікацією форми, або змісту й форми,

зокрема, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту» [37].

Т.В. Курбатова називає перекладацькі трансформації прийомами модифікувального характеру [25, 213] і стверджує, що «перекладацька трансформація включається в структуру текстового дискурсу і обумовлена динамікою його лінійно розгортання. Поняття варіативності відноситься до всіх рівнів мови, мовних форм і структур. Мовна варіативність є основою перекладацької варіативності. При перекладі ступінь варіативності мовної форми зростає при загальній незмінності значення» [25, 214]. Будь-яка зміна на рівні мовної форми при здійсненні перекладу представляє собою перекладацьку трансформацію.

Л. К. Латишев пропонує виокремлювати лексичні, стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні і змішані трансформації [26, 178]. П. І. Копанев виділяє 5 лексико-граматичних трансформацій (конкретизація значення, генералізація значення, значеннєвий розвиток і цілісне переосмислення значення, антонімічний переклад, додавання/опущення) [20, 115].

В.І. Карабан розрізняє п'ять основних видів граматичних трансформацій: перmutація (перестановка), субституція (заміна), додавання, вилучення та комплексна трансформація [16].

Дещо спрощені типи трансформацій виділяє Г. Г. Бабалова (лексичні, і граматичні, до яких входять морфологічні, синтаксичні). До лексичних учена відносить транскрипцію, конкретизацію, генералізацію, модуляцію, антонімічний переклад, компенсацію, додавання. До морфологічних – заміну артикля, частин мови, числа і часу, а до синтаксичних – синтаксичне уподібнення, перестановка, заміна членів речення, перехід від зворотного порядку до прямого, перетворення активних конструкцій в пасивні і навпаки, членування або об'єднання речень, заміна типу синтаксичного зв'язку, додавання, опущення [3, 24–25].

А. М. Фітерман і Т. Р. Лівницька виокремлюють три типи перекладацьких трансформацій – граматичні, стилістичні та лексичні. О. Д. Швейцер пропонує поділяти трансформації на чотири групи: на компонентному рівні семантичної валентності, на прагматичному рівні, на референційному рівні, на стилістичному – компресія і розширення [27, 148–150].

Три типи трансформацій виділяє Я. І. Рецкер: граматичні трансформації у вигляді заміни частин мови або членів речення, лексичні трансформації, що полягають у конкретизації, генералізації, диференціації значень, антонімічному перекладі, компенсації втрат, які виникли під час перекладу, а також у змістовому розвитку і цілісному перетворенні [36, 45].

Р. К. Міньяр-Белоручев теж пропонує виокремлювати лексичні, граматичні і семантичні трансформації. А концепція В. Н. Комісарова зводиться до лексичних, граматичних і комплексних трансформацій. Л. С. Бархударов, відомий лінгвіст, назвав чотири типи трансформацій, що можуть виникати під час роботи над перекладом. Це: перестановки, заміни, додавання і опущення.

О. О. Селіванова класифікувала та створила несуперечливу типологію трансформацій. Дослідниця виділяє типи трансформацій у перекладі за параметром тріади мовного семіозису, запропонованої Ч. Моррисом, – семантики, синтактики та прагматики, оскільки переклад є насамперед перетворенням мовленнєвого продукту однієї семіотичної системи на продукт іншої. У ракурсі вище окресленої тріади О.О. Селіванова умовно диференціює перекладацькі трансформації на формальні, формально-змістові та прагматичні. Кожний із цих типів експоновано одиницями різних мовних рівнів [37, 3–12]. Авторка виділяє три типи перекладацьких трансформацій:

- формальні – у творі під час перекладу відбуваються певні зміни форм, при цьому зміст залишається таким же як в оригіналі;
- формально-змістові – відбуваються зміни в тексті як щодо певних форм, так і самого змісту оригіналу;

- формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом – змінюється і зміст, і форма певних одиниць тексту, що допомагає збалансувати прагматичний вплив на читача [38].

Отже, особливості перекладу текстів науково-технічного стилю полягають у пошуку лексичних еквівалентів у мові перекладу, використанні різноманітних трансформацій для досягнення адекватності перекладу. Основними вимогами до перекладу текстів наукового-технічного стилю є: переклад має адекватним, чітким, зрозумілим для користувача, логічним, послідовним і повним; переклад повинен відповідати оригіналу за стилем і жанром, водночас із дотриманням стилістичних норм рідної мови, грамотним; вільним від різного роду описок, пропусків, помилок друку, орфографічних та синтаксичних помилок і відповідати вимогам редакційно-видавничого оформлення. До головних труднощів перекладу науково-технічних текстів можна віднести: неправильний переклад термінів, загальнонаукових і загальнонавчаних слів, неправильна побудова речень, неправильне вживання фразеологізмів, неологізмів.

Висновки до розділу 1

У ході аналізу особливостей і значення науково-технічного стилю було встановлено, що науково-технічний стиль – це мовний стиль, що виник на межі наукового і офіційно-ділового функціональних стилів та обслуговує науково-технічну сферу буття і діяльності людини. Значення науково-технічного стилю полягає у фіксації і передаванні конкретної об'єктивної науково-технічної інформації. Особливостями науково-технічного стилю є: зрозумілість, абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність, чіткість, однозначність і точність, об'єктивність і суб'єктивність тексту науково-технічного стилю, статика і динаміка викладу, доказовість, переконливість, діловитість, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, наочність, прагматичність та соціальність, орієнтація на групового адресата, позбавленість емоційності, книжне мовлення, переважно писемна форма реалізації,

використання спеціальної термінології, логічна побудова, максимальна об'єктивність викладення інформації, повнота викладення змісту, що зумовлена відсутність безпосереднього контакту, зворотнього зв'язку із адресатом мовлення і обмеженість використання різноманітних мовних засобів вираження.

В науково-технічних текстах відмічаються: лібералізація особливостей мови, подолання шаблонних висловлювань, наявність полісемантичних термінів, термінологічних словосполучень, спеціальних фразеологічних сполук, тяжіння до образності висловлювань, що підкреслюють індивідуальний мовний стиль адресанта науково-технічних текстів. Функціонування у науково-технічних текстах терміносполук, неологізмів наближає науково-технічний стиль до власне наукового функціонального стилю. Використання у науково-технічних текстах усталених словосполучень, так званих кліше робить цей стиль близьким до офіційно-ділового стилю. У той же час лібералізація та індивідуалізація у підборі мовних засобів вказують на спорідненість науково-технічних текстів із публіцистичним функціональним стилем.

РОЗДІЛ II. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО КОНТРАКТУ ЯК СПЕЦИФІЧНОГО ЖАНРУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СТИЛЮ

2.1. Англо-український контракт як жанр науково-технічного стилю

Перш ніж розглянути особливості жанру англо-українського контракту, з'ясуємо сутність поняття «контракт». К.В. Крайник, Н.О. Демченко поділяють думку інших науковців щодо того, що контракт – це діловий документ, який являє собою угоду для поставки товарів, послуг, тощо, схвалений і підписаний покупцем (експортер) і продавцем (імпортер). Відповідно до закону контракти укладаються в письмовій формі. Існують два основних типи контрактів: контракт експорту (exportcontracts) і імпорту (importcontracts) продуктів [27, 170].

Вищезгадані науковці підкреслюють, що видами контрактів можна вважати адміністративно-організаторський, фінансово-економічний, рекламування, науково-технічний та артистичний-публікаційний контракт. Як тип тексту, контракт має свої власні певні особливості. До головних особливостей стилю контракту автори відносять такі, як: стійка система лінгвістичних значень в тексті контракту; недолік емоційного забарвлення; розшифровка характеру мови; використання спеціальної символічної системи; певна синтаксична структура. Контракти повинні бути формальними, повними, зрозумілими, конкретними, правильними і короткими. У контрактах не повинно бути детальної інформації. Так, при написанні контрактів ми повинні стежити за особливостями стандартної англійської граматики, використанням словника [27, 171].

Оскільки англо-український контракт є документом зовнішньоекономічної діяльності, то доцільно його визначати як домовленість між двома і більше суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземними контрагентами, що укладається у формі комерційного документа, який регламентує

організаційні, економічні, управлінські відносини під час здійснення зовнішньоекономічних операцій і за яким в однієї сторони (продавця) виникає зобов'язання передати у власність другій стороні (покупцеві) промислову продукцію, а в покупця виникає зобов'язання прийняти товар і сплатити за нього певну суму [16, 148].

Структура зовнішньоторгового контракту має містити такі обов'язкові умови: найменування сторін – учасників угоди, предмет контракту, базисні умови поставки, якість і кількість, умови платежу, ціна, юридичні адреси і підписи сторін, санкції та рекламації (штрафи і претензії) [21, 22].

До додаткових умов контракту відносять умову про те, що після укладення контракту все попереднє листування та переговори по контракту втрачають силу; умови договору, що визначають порядок його зміни або анулювання (у них звичайно обумовлюється, що на внесення змін у договір та його анулювання необхідна письмова згода обох сторін, оформлена з дотриманням усіх правил про порядок підписання зовнішньоторговельних угод); умову про те, що усі додатки до контракту є його невід'ємною частиною; застереження про те, матеріальне право якої країни буде застосовано до контракту; умову про необхідність збереження в таємниці від третіх осіб комерційної та іншої інформації, одержаної під час виконання контракту; умову, яка містить застереження про те, що жодна зі сторін не може передавати свої права та зобов'язання за контрактом третій стороні без письмової згоди іншої сторони; відвантажувальні інструкції та повідомлення про поставки товару; порядок розрахунку обліку сталійного часу (максимальний період, протягом якого фрахтовики мають право за умовами чартеру або іншого договору морського перевезення тримати судно під навантаженням та розвантаженням, не оплачувати нічого, крім обумовленого фрахту); патентне застереження (рекомендується використовувати в експортних контрактах незалежно від того, наскільки добре проведений аналіз на патентну чистоту); документ, на основі якого буде тлумачитися контракт порядок та строки подання і розгляду

претензій; момент набуття контрактом чинності; кількість підписаних екземплярів контракту; посторінковий обсяг контракту з усіма додатками; якими мовами складений і має силу контракт [21, 23].

На основі аналізу стильових рис зовнішньоекономічних контрактів О.В. Васильченко дає характеристику мови контракту, зокрема вказує на неоднорідність мови та значну кількість термінологічних утворень [7]. Н.Ю. Павловська, С.Ю. Юхимець комунікативне завдання текстів контрактів вбачають у формулюванні прав, повноважень і обов'язків сторін. Тому такі тексти виконують інформативну і розпорядчу функції, а також когнітивну, що є домінуючою для текстів такого типу [38, 77]. Ці автори на основі аналізу текстів україномовних контрактів роблять висновок, що головну роль у передаванні когнітивної інформації у таких текстах відіграють юридичні терміни, характерними ознаками яких є однозначність, відсутність емоційного забарвлення, незалежність від контексту. Також у зазначених текстах використовується тематична лексика, пов'язана з найменуванням товарів і послуг. До характерних особливостей лексичного рівня контракту вищезгадані дослідники відносять специфічну канцелярську лексику, терміни, професіоналізми, словосполучення термінологічного характеру, стійкі звороти і кліше, номенклатурні найменування, мовні штампи. В контрактах відсутні займенники, є особливості вживання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів. Професійна термінологія тут представлена однозначними термінами, що мають чіткі семантичні межі, точність, незалежність від контексту, конкретна дефініція, нейтральність [38, 78].

Цілком погоджуємося із думкою Н.Ю. Павловською і С.Ю. Юхимцем, що адекватність перекладу невіддільна від точності і досягається шляхом граматичних, лексико-фразеологічних, стилістичних заміन, що створюють рівноцінний ефект. Адекватність перекладу контракту передбачає гранично точну і повну передачу змісту оригіналу, передачу мовної форми оригіналу, дотримання мовних норм. До домінант перекладу текстів контрактів належать

юридичні терміни і тематична лексика (перекладають через пошук однозначних еквівалентів), форма теперішнього часу як домінуюча тимчасова форма дієслово (перекладається функціонально еквівалентними засобами), пасивні конструкції (передаються граматичними еквівалентами або за допомогою синтаксичних трансформацій), повнота і різноманітність синтаксичних структур, типів логічних зв'язків зі значенням умови і причини, велика кількість однорідних членів речення [38, 82–83].

О.В. Васильченко справедливо зауважує, що контрактам притаманний формально-логічний принцип текстової організації, тобто поділ на пункти і підпункти. Кожна нова думка оформлюється з абзацу. При відтворенні композиційної структури контракту велике значення має графічна презентація тексту, адже графічні засоби необхідні для більш чіткого сприйняття тексту. Таким графічним засобом у контрактах є частіше всього шрифти, їм властиві безособовий виклад інформації, логічність і стислість [8, 16].

Оскільки англо-український контракт, який ми взяли для аналізу, є за суттю контрактом купівлі-продажу виступає головним, то його зміст, як стверджує О.М. Устименко, є результатом сумісних дій експортера та імпортера, гарантом зобов'язань сторін на всіх етапах переходу товару від продавця до покупця і залежить від виду угоди (експорт або імпорт), характеру товару, країни-партнера, способу і місця доставки. Контракт охоплює всі питання зовнішньоторговельної діяльності – юридичні, комерційні, страхові, валютно-фінансові, товарознавчі, транспортні, навіть психологічні, знання яких для учасників комунікації обов'язкове [52].

Англо-український контракт має чітко визначену структуру. Як і будь-який інший документ, він складається зі вступу, основної частини і кінцівки. Вступною частиною контракту можна вважати вихідне формулювання, у якому зазначаються сторони угоди (ПІБ посадових осіб, найменування підприємств чи компаній), вказуються документи, на підставі яких уповноважені особи представляють інтереси конкретних суб'єктів діяльності – підприємств,

організацій, фірм. Основна частина представлена розділами, які можна вважати пунктами документа: предмет контракту (subject of the contract), ціни і загальна вартість контракту (prices and total sum of the contract), умови платежу (terms of payment), термін та умови поставки (terms of delivery), упаковка і маркування (packing and marking), якість і прийняття товару (quality and goods acceptance), санкції і рекламації (sanctions and claims), відповідальність сторін (liability of the parties), застосовне право і спори (applicable law and disputes), форс-мажор (force majeure), загальні умови і термін дії договору (general conditions and valid term of contract), гарантії сторін (guarantees and assurances of the parties), юридичні адреси (legal addresses).

У розділі предмет контракту (subject of the contract) зазначається безпосередньо назва товару, що має бути поставлений (у нашому випадку – це риба, морепродукти, свіжі овочі та фрукти, горіхи, сухофрукти, харчові продукти, алкогольні напої, рослинна олія), є посилання на ключові документи (Інвойс, Специфікація), відповідно до яких має здійснюватися постачання конкретного товару. Розділ ціни і загальна вартість контракту (prices and total sum of the contract) вказується структура ціни, валюта, загальна вартість, роз'яснено особливості сплати податків, умови постачання (Інкотермс).

Важливими аспектами розділу умови платежу (terms of payment) є конкретизація розрахунків між сторонами, способів здійснення усіх можливих платежів, особливості відшкодування додаткових банківських витрат. У розділі термін та умови поставки (terms of delivery) чітко описано особливості та документальне забезпечення факту постачання товару, наведено правила здійснення комунікацій між сторонами за фактом постачання товару, обов'язки кожної зі сторін контракту щодо документального оформлення, наведено детальний перелік усіх необхідних супровідних документів, визначено дата та спосіб вирішення ризикових ситуацій.

Розділ упаковка і маркування (packing and marking) містить детальні вимоги до пакування товару, алгоритм маркування товару, відшкодування вартості

пов'язаних із ними витрат, описи особливостей і вимог щодо розміщення вантажу при його транспортуванні. Для розділу якість і прийняття товару (quality and goods acceptance) є приділення значної уваги зазначенню документів, яким має відповідати якість товару, а також опису товару, який уже відповідає вимогам щодо якості. У цьому ж розділі описується процедура і часові межі приймання товару, перевірка якості товару, врегульовується питання щодо браку продукції.

Розділ санкції і рекламації (sanctions and claims) присвячено урегулюванню питань щодо відсутності комунікацій між сторонами договору у процесі постачання товарів, зазначаються види документів, які складаються у таких випадках, санкції, що передбачено у разі недотримання окремих умов контракту. У розділі відповідальність сторін (liability of the parties) значаться конкретні порушення умов контракту, призначення пені у таких випадках, основну увагу приділено урегулюванню таких порушень контракту, як просторочення постачання і постачання товару у меншій кількості, вказуються фінансові коригування залежно від цих порушень.

Метою розділу застосовне право і спори (applicable law and disputes) є передбачення шляхів і способів урегулювання конфліктних ситуацій між сторонами домовленості. У ньому також згадуються міжнародні документи, якими теж можна керуватися при вирішенні суперечливих ситуацій, передбачено також арбітражне втручання у вирішення спірних ситуацій. У розділі форс-мажор (force majeure) описано алгоритм дій у разі неможливості виконання умов контракту. Розділом загальні умови і термін дії договору (general conditions and valid term of contract) регламентується набрання чинності контрактом та його припинення, вказується термін дії та документи-додатки до контракту. У частині контракту під назвою гарантії сторін (guarantees and assurances of the parties) йдеться про функціонування суб'єктів домовленості на засадах чинного законодавства, про наявність у сторін угоди необхідних

повноважень і відсутність спірних ситуацій, які могли б перешкодити реалізації укладеного контракту.

Останній розділ контракту – юридичні адреси (legal addresses) – можна назвати третьою частиною цього документа після вступу та основної частини. У цьому розділі наведено детальну інформацію про контакти сторін контракту. Виклад інформації в англо-українському контракті передбачає логічне виокремлення складових частин і їх відповідне візуально-графічне оформлення з нумерацією розділів контракту. Це дає змогу акцентувати увагу реципієнта на важливій інформації. Інформація у кожному з розділів контракту розташовується від загального до конкретного (від загальних відомостей про суб'єктів домовленостей до окреслення можливих наслідків такої співпраці).

Контракт виконує відразу декілька функцій: інформаційну, адже інформує про певні правовідносини, пов'язані із постачанням товару, про суб'єктів укладених домовленостей; регулятивну, адже у тексті контракту передбачено врегулювання усіх можливих нюансів постачання товару з-за кордону на всіх рівнях; організаційну, адже контрактом передбачено організацію співробітництва між двома сторонами, які власне є укладачами контракту; імперативну, оскільки впливає на діяльність сторін контракту та мотивує їх до виконання попередніх домовленостей. Композиційна та функціонально-смілова структура англо-українського контракту зумовлена його функціями, специфікою науково-технічного тексту та інформаційно-комунікативними пріоритетами.

Отже, контракт має характерну для документів офіційно-ділового стилю структуру та високу насиченість термінологією, властиву наукового стилю. Проаналізовані нами зразки англо-українських контрактів у сфері купівлі продовольчих товарів містять усі обов'язкові умови контракту (найменування сторін – учасників угоди, предмет контракту, базисні умови поставки, якість і кількість, умови платежу, ціна, юридичні адреси і підписи сторін, санкції та рекламації, характеризуються неоднорідністю мови та значною кількістю

терміносполук, тематичною лексикою залежно від специфіки товарів; виконують інформативну, розпорядчу, когнітивну, регулятивну, імперативну функції; містять словосполучення термінологічного характеру, стійкі звороти і кліше, номенклатурні найменування, мовні штампи. Їм властивий формально-логічний принцип текстової організації, тобто поділ на пункти і підпункти, абзацне членування, візуально-шрифтове оформлення.

2.2. Мовностилістичні особливості англо-українського контракту (на прикладі продуктів харчування)

Якщо взяти до уваги стилістичне оформлення англо-українського контракту, то на основі проаналізованих нами зразків документів можна стверджувати, що такий вид документа як контракт має ознаки щонайменше двох функціональних стилів: офіційно-ділового і наукового. Так, у проаналізованих зразках документів знаходимо такі ознаки офіційно-ділового стилю, як наявність чітко регламентованих реквізитів (в усіх зразках практично ідентична кількість структурних частин, що є обов'язковими елементами документів, незмінною є також послідовність їх використання); використання сталих висловів, так званих кліше (*згідно з, у зв'язку з, відповідно до, зазначений у, визначеним у, вказаними у*); нейтральний тон викладу змісту документів; переважання складнопідрядних речень; наявність посилань на попередні структурні частини документів.

У текстах контракту вживаються властиві офіційно-діловому функціональному стилю номінали документа (контракт / contract) та його складових частин: предмет контракту (subject of the contract), ціни і загальна вартість контракту (pricesandtotalsum of the contract), умови платежу (terms of payment), термін та умови поставки (terms of delivery), упаковка і маркування (packing and marking), якість і прийняття товару (quality and goods acceptance), санкції і рекамації (sanctions and claims), відповідальність сторін (liability of the parties), застосовне право і спори (applicable law and disputes), форс-мажор (force

majeure), загальні умови і термін дії договору (general conditions and valid term of contract), гарантії сторін (guarantees and assurances of the parties), юридичні адреси (legal addresses). Текст англо-українського контракту містить загальні назви суб'єктів домовленостей, як-от: *покупець – buyer, продавець – seller*.

Змістовно-логічна структура англо-українського контракту теж тяжіє до офіційно-ділового стилю. Так, назва виду документа (*контракт/ contract*) є головним елементом, що готує адресата документа до сприйняття інформації, закладеній у тексті контракту. Але в контракті відсутній заголовок до тексту, що частково ускладнює підготовку читача до сприйняття і розуміння сутності подальшого змісту документа. Таким чином, контракт за структурою є клішованим документом, адже він має чітко визначену композиційну структуру, певне розміщення його смислових частин, що склалися у ході реалізації практики документування.

Композиційна структура англо-українського контракту представлена такими складовими, як *предмет контракту/subject of the contract*, де власне зазначається товар, що лежить в основі укладання документа. У тексті цієї структурної частини вживаються такі клішовані фрази: *згідно з, визначений у, у відповідності до / in accordance, certain in the further, in accordance with the demands*. **Наприклад:** *Продавець продає, а Покупець купує рослинну олію, в подальшому «Товари», згідно з асортиментом і за цінами, визначеними в наступних Специфікаціях до цього Контракту – Seller sells and Buyer buys vegetable oil, hereinafter referred to as the «Goods» in accordance with assortment and under the prices certain in the further Specifications to the present Contract.*

Наступною логічно зумовлено змістом контракту є ціни і загальна *вартість контракту / prices and total sum of the contract*. У ній фіксуємо такі сталі фрази, властиві офіційно-діловому мовленню, як: *зазначених в, згідно з, відповідно до, у зв'язку з / specified in, according to, under the terms of*. Після зазначення предмета договору, ціни і вартості логічно зумовленою є така складова

контракту як умови платежу / *terms of payment*. У цій частині знаходимо не зовсім нормативне відповідно до сучасних мовних норм, кальковане в наступному порядку / *as follows, a також уже згадувані згідно з, зазначених в / according to, indicated in, як-от: Оплата кожної партії товару здійснюється в Євро, в формі банківського переказу на рахунок Продавця в наступному порядку, якщо інше не зазначено в рахунку (Інвойсі), згідно з реквізитів Продавця, зазначених в п.13 Контракту – The payment for each lot of the Goods shall be effected inEuro, by bank transfer to the Seller’s account **as follows**, if other is not **indicated in Invoice**, according to Seller’s requisites indicated in p. 13 of the Contract.*

У структурному компоненті контракту під назвою «термін та умови поставки» / «*terms of delivery*» фіксуємо факт уживання таких характерних для документів із договірної діяльності фраз, як: *узгоджуються Сторонами, відповідно до, необхідним чином оформлений, зазначених у, в порядку, передбаченому / agreed by the Parties, , according to, necessarily executed, specified in, envisaged by.* Наприклад: *Строки поставки і відвантаження кожної партії Товару узгоджуються Сторонами в Специфікаціях або Додатках до цього Контракту – Timeframe of delivery and shipment of each lot of the Goods **agreed by the Parties in the Specification or the Addenda hereto.***

У зумовленому специфікою документування наступному розділі контракту *упаковка і маркування / packing and marking* вживаються клішовані конструкції на зразок *відповідно до, зазначеним в, з урахуванням, у зв’язку / in accordance with, stipulated in, taking into account, in connection with: Товар повинен бути упакований **відповідно до вимог Покупця, зазначеним в Специфікаціях до цього Контракту, а також вимогам, які звичайно пред’являються до упаковки і / або тарі даного виду Товару – The goods shall be packed **in accordance with the Buyer’s requirements stipulated in the Specifications to the present Contract and to the demands which are usually made to package (tare) of such kind of goods.*****

Розділ «якість і прийняття товару» / «*quality and goods acceptance*» представлений вживанням таких усталених для офіційно-ділового стилю конструкцій, як: *відповідати вимогам, підтверджуватися відповідними документами, відповідати інформації, за супровідними документами, зазначених документів, невідповідність вимогам, встановленим...; за погодженням / correspond to the demands, confirmed by corresponding documents, correspond to information, shipping documents, the above-mentioned documents, determined ..., having the Buyer's consent: Якість Товару має відповідати вимогам, зазначеним у додатках і /або в Специфікаціях до цього контракту, стандартам і технічним умовам, що діють в Україні, а також вимогам, які звичайно пред'являються до якості даного виду Товару, і підтверджуватися відповідними документами. – Quality of the goods shall correspond to the demands stipulated in the Addenda and/or Specificationsto the present Contract and to the standards and technical terms effective in Ukraine and to the demands, which usually made to quality of such kind of goods and confirmed by corresponding documents.*

У структурній частині англо-українського контракту санкції і рекамації / *sanctions and claims* використовуються такі клішовані фрази, як: *в зазначений термін, в цьому випадку= у разі, документи на затвердження, документи будуть оформлені / by the time fixed, in this case, the documents for approval, documents specified*, наприклад: *У разі недержання відповіді від Продавця в зазначений термін, Акт вважається прийнятим Продавцем – In case of failure of the Seller to reply by the time fixed, the Claim report shall be considered to be accepted by the Seller.*

Для розділу *відповідальність сторін /liability of the parties* характерне вживання таких стандартизованих висловлювань: *в зв'язку з порушенням закону, отримання вимоги, на підставі, за погодженням сторін / due to the violation of the law, of claim being received, as agreed by the Parties*. Візьме за приклад: *У разі порушення п.п. 4.3 цього контракту, Продавець зобов'язаний компенсувати*

Покупцю всі штрафні санкції, накладені на останнього, в зв'язку з порушенням закону України про терміни розрахунків в іноземній валюті за здійснення імпорتنих операцій – *In case of violation of clause 4.3. of the present contract, the Seller shall compensate to the Buyer all the penalties and fines, imposed on the latter, due to the violation of the law of Ukraine regarding the timing payments in foreign currency for the implementation of import operations.*

Важливим структурним компонентом контракту є застосовне право і спори /*applicable law and disputes*. У цьому розділі використовуються висловлювання на зразок: з урахуванням умов і положень, у всьому іншому, не передбачено, діяти згоди, у зв'язку з ним, у тому числі / *do not contradict terms and conditions, in all other cases, not covered by, not covered by, in connection with it, including those*. Прикладом може слугувати: При тлумаченні положень цього Контракту про базисні умови поставки використовуються Правила тлумачення торгових термінів, розроблених і опублікованих Міжнародною торговельною палатою («Інкотермс-2010») з урахуванням умов і положень цього Контракту – *Provisions of this Contract concerning the terms of delivery shall be construed in accordance with the Rules for interpretation of commercial terms (INCOTERMS-2010) and addenda thereto, published by the International Chamber of Commerce, to the extent these Rules do not contradict terms and conditions of this Contract.*

Не менш важливим у структурі контракту є розділ форс-мажор / *force majeure*, у якому використовуються кліше відповідно до часу, подальшого виконання зобов'язань, неможливість виконання зобов'язань / *be extended for the period equal, fulfillment of the obligations, becomes impossible to meet his obligations*: Сторона, для якої створилася **неможливість виконання зобов'язань** за Контрактом, повинна негайно сповістити іншу сторону про настання і припинення обставин, що переешкоджають виконанню зобов'язань – *The Party, for whom it becomes impossible to meet his obligations under the present Contract, shall immediately advise the other Party as regards the beginning and the cessation of the circumstances preventing the fulfillment of their obligations.*

Розділ контракту *загальні умови і термін дії договору / general conditions and valid term of contract* насичений діловими фразами на кшталт *зміни і доповнення, мати юридичну силу, пов'язаних з ним документів, набувати чинності / amendments and supplements, have legal force, all otherrelated documents, comes into force*: Цей Контракт укладається у двох примірниках, українською мовою і англійською мовою, які мають однакову юридичну силу, по одному для кожної із Сторін – *The present contract is made up in two copies in Ukrainian and English languages, which have identical legal force, on one for each of the Parties.*

Для розділу *гарантії сторін / guarantees and assurances of the partie* характерне вживання такої лексики офіційно-ділового стилю, як: *відповідно до чинного законодавства; відповідно до їх статуту, іншими установчими документами;/ according to the applied legislation, for the approval of this deal, according to the document*. Наприклад: *Сторони – юридичні особи – особи, які зареєстровані в законному порядку, які створені і функціонують відповідно до чинного законодавства – The Parties – legal entities – are entities validly registered, established and functioning according to the applied legislation.*

Останній розділ контракту *юридичні адреси / legal addresses* є логічно зумовленим специфікою самого виду документа та особливими стилістичними відмінностями не характеризується, а є по суті набором стандартних реквізитів.

Отож, як бачимо із проаналізованих нами текстів англо-українського контракту, в науково-технічному стилі використовуються типові для офіційно-ділового мовного оформлення мовні кліше (стандартизовані словосполучення), які є виявом уніфікації мовних засобів організації тексту документа. Вони виникають внаслідок повторюваності однотипних комунікативних ситуацій та закріплюються за ними як готові мовні формули.

Зважаючи на те, що англо-український контракт за структурою є документом високого рівня уніфікації (і проаналізовані нами зразки документів це підтверджують, варто констатувати, що англо-українському контракту також

властиве використання так званих типізованих речень – синтаксичних моделей з чітко визначеним порядком слів, клішованими частинами. Наприклад: *Цей Контракт укладається у двох примірниках, українською мовою і англійською мовою, які мають однакову юридичну силу, по одному для кожної із Сторін – The present Contract is made up in two copies in Ukrainian and English languages, which have identical legal force, on one for each of the Parties. In case of discrepancies between the Ukrainian and the English version, the English shall prevail; Контракт набирає чинності з дня його підписання. Термін дії цього Контракту до 31.12.2020 року. – The Contract comes into force on the date of its signing. The present Contract is valid until 31.12.2020; Сторони – юридичні особи – особи, які зареєстровані в законному порядку, які створені і функціонують відповідно до чинного законодавства – The Parties – legal entities – are entities validly registered, established and functioning according to the applied legislation.*

Проаналізовані тексти англо-українських контрактів дають підстави стверджувати, що для контракту як особливого жанру науково-технічного стилю характерною є стандартизація мовних одиниць, їх законодавче унормування (термінів ділових і галузевих, найменувань об'єктів, виробів, лексичних і графічних скорочень), формалізації мовних засобів (обмеженого використання елементів природної мови за рахунок уживання штучних мовних засобів – кодів, умовних позначень).

В англо-українському контракті також подається чіткий, послідовний опис фактів, ситуацій, перелік правил, норм, положень, що теж є характерною рисою більше офіційно-ділового мовлення, а не наукового стилю. Так, в контракті дається чітка вказівка стосовно дій сторін угоди: *Продавець зобов'язується поставити Покупцеві Товар загальною вартістю до 490 000,00 Євро (Чотириста Дев'яносто Тисяч Євро), згідно підписаних сторонами Специфікацій, які є невід'ємною частиною Контракту – The Seller is obliged to supply the Buyer with the Goods for the total value up to EURO490 000,00 (Four hundred and ninety thousand EURO), in accordance with the Specifications signed*

by both parties, which are an integral part of the present Contract; Товар за цим Контрактом повинен бути поставлений на умовах CIF ОДЕСА, УКРАЇНА, якщо інше не обумовлено в Специфікації і / або Інвойсі (відповідно до «Інкотермс-2010») – The Goods under the present Contract shall be delivered on CIF ODESSA, UKRAINE terms, if otherwise is not indicated in Specifications and/or Invoices (in accordance with “Incoterms-2010”); Всі копії товаросупровідних документів Продавець повинен відправити Покупцеві електронною поштою в день відвантаження. Правильність оформлення товаросупровідних документів повинна бути підтверджена відповідальною особою Покупця і відправлена Продавцю електронною поштою. Після затвердження Покупцем правильності оформлення товаросупровідних документів, Продавець повинен відправити оригінали документів Покупцеві з вантажем у разі сухопутної доставки, або терміновою кур’єрською службою доставки (DHL) протягом 3 (трьох) днів після відвантаження товару, у разі відправлення товару морським шляхом. Покупець повинен зазначити повне ім’я та номер телефону особи, яка буде приймати документи. – All copies of shipping documents shall be sent by the Seller to the Buyer by e-mail on the day of shipment. The correctness of the shipping documents shall be confirmed by the responsible person of the Buyer and sent to the Seller by e-mail. After the Buyer confirms the correctness of shipping documents, the Seller shall send the original documents to the Buyer with the cargo (truck) in case of land delivery, or urgent courier service (DHL) within 3 (three) days after the shipment of goods, in case of shipped goods by sea. The buyer shall indicate the full name and telephone number of the person who will receive the documents.

У документі також наведено послідовний опис фактів, як-от: Маркування Товару повинно здійснюватися українською мовою, відповідно до вимог, зазначених у Додатках до цього контракту. Упаковка (тара) має в обов’язковому порядку містити наступну інформацію: найменування продукції, країна походження, склад, зміст добавок (консервантів), відсутність ГМО, умови і температуру зберігання, енергетичну цінність продукту, харчову

цінність продукту, назва і адреса виробника, назва та адреса відправника, назва і адреса одержувача, нето та брутто вага упаковки, номер партії, строк придатності, дата виробництва та закінчення терміну його придатності – *Marking of the goods shall be effected in Ukrainian language provided by buyer under his responsibility in accordance with the demands stipulated in the Addenda to the present Contract. Package (tare) shall contain the following information: name of goods, country of origin, composition (ingredients), additions (preserves) contain, GMO absence, storage and temperature terms, the energy value of the product, the nutritional value of the product, name and address of producer, name and address of recipient, net and gross weight of package, batch number, shelf life, dates of production and expiry dates of the product.*

Англо-український контракт також містить перелік правил, норм, положень, зокрема: *Продавець повинен підписати отриманий Акт або сповістити Вантажоодержувача про причини не підписання Акту на адресу електронної пошти, вказаної в Контракті, протягом Зробочих днів з моменту його отримання. У разі недержання відповіді від Продавця в зазначений термін, Акт вважається прийнятим Продавцем – The Seller shall sign the submitted Claim report or to notify the Buyer on the reasons of unwillingness to sign the Claim Report by via e-mail, which number and address are indicated in the present Contract within 3 working days from the moment of its receipt. In case of failure of the Seller to reply by the time fixed, the Claim report shall be considered to be accepted by the Seller.*

Наведений в контракті точний, об'єктивний опис ситуації із вказівкою на час, дату події, її наслідки, посилення на підтверджувальні документи щодо правомірності чи неправомірності вжиття певних заходів забезпечують доказовість викладу змісту документів, зокрема стосовно часу: *Термін позовної давності для стягнення штрафних санкцій за цим контрактом становить 3 (три) роки – The limitation period for the recovery of penalties under the present Contract is 3 (three) years;* стосовно подій і наслідків: *У разі порушення терміну*

поставки Товарів на термін більше 20 календарних днів, Продавець сплачує Покупцю пеню в розмірі 0,1% за кожен день (починаючи с 10-го дня прострочення) прострочення від суми несвоєчасно поставлених (недопоставлених) Товарів, але не більше 2% від вартості несвоєчасно поставлених (недопоставлених) Товарів – In case of failure to deliver the Goods on time, if exceed 20 calendar days, the Seller shall pay the Buyer the fine in the amount of 0,1% for each day of delay (beginning from the 10th day of delay) from the amount of the untimely delivered (incompletely delivered) Goods involved. The amount of such delay penalty shall not exceed 2% of the cost of the goods not dispatched within the agreed terms.

У текстах контракту використовуються такі характерні як для наукового, так і для офіційно-ділового стилю типи мовлення – розповідь, опис. Так, опис фіксуємо: *Продавець зобов'язується прийняти від Покупця та наклеїти на пляшку алкогольного напою марки акцизного податку згідно із вимогами законодавства країни Покупця, а саме: марки акцизного податку наклеюються на пляшку П- чи Г-подібним способом через горловину. У разі реалізації напоїв в упаковках (типу "TetraPak") марки наклеюються по осі упаковки на верхній площині. – The Seller is obliged to accept the banderols and to affix them on the bottle of the alcoholic beverage in accordance of the demand of the Buyer's country legislations, namely: excise tax stamps are affixed to the bottle in П - or Г -like way through the neck. In case of sale alcoholic beverages in "Tetra Pak" packages excise tax stamps are affixed to the axis of packing in the upper plane.*

Також досить поширеною в аналізованих нами документах є розповідь, наприклад: *У разі неможливості ввезення готової маркованої продукції або неможливості повернення невикористаних та/або пошкоджених марок акцизного податку Продавець надає Покупцю документ Торгово-промислової палати або іншого органу (за процедурою, визначеною країною нерезидента) про підтвердження такого факту з обов'язковим зазначенням кількості використаних, невикористаних та/або пошкоджених марок, який легалізується*

в установленому порядку та компенсує Покупцеві вартість сплаченого акцизного податку пропорційно до кількості не повернутих акцизних марок. – In case of impossibility of import of labeled by the banderols products or impossibility of returning unused and / or damaged excise tax stamps, the Seller shall submit to the Buyer a document of the Chamber of Commerce or other body (according to the procedure determined by the country of non-resident) confirming such fact with obligatory indication of the number of used ones, and / or damaged banderols, which is legalized in the prescribed manner and compensates to the Buyer paid costs for the excise tax in proportion to the amount of not refunded banderols.

Для контракту характерною є така ознака як повнота інформації, що передбачає наявність у тексті усіх необхідних для правильного розуміння документа складників думки, вичерпність усіх обставин питання, що розглядається. Проаналізовані нами зразки документів підтверджують це, зокрема у контракті описано усі можливі обставини, які можуть бути віднесені до форс-мажору й наведено шляхи вирішення у цьому випадку питань: *При настанні обставин неможливості або часткового виконання будь-якої зі сторін зобов'язань за цим Контрактом, а саме: пожежі, стихійного лиха, війни, військових операцій будь-якого виду, страйків, блокади, заборони експорту або імпорту, або інших незалежних від сторін обставин, термін виконання зобов'язань відсувається відповідно до часу, протягом якого будуть діяти такі обставини. – Should any circumstances arise which prevent complete or partial fulfillment by any of the Parties of their respective obligations under the present Contract, namely: fire, acts of God, war, military operation of any kind, strike, blockade, prohibition of export or import or any other circumstances beyond the control of the Parties, the time stipulated for the fulfillment of such obligations shall be extended for the period equal to that during which such circumstances will remain in force.*

У повній мірі розкрита інформація, що стосується вирішення суперечностей: *При тлумаченні положень цього Контракту про базисні умови поставки*

використовуються Правила тлумачення торгових термінів, розроблених і опублікованих Міжнародною торговельною палатою («Інкотермс-2010») з урахуванням умов і положень цього Контракту. До відносин сторін за цим Договором в частині, яка не врегульована цим контрактом, застосовуються положення Віденської Конвенції 1980 «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів». У всьому іншому, що не передбачено цим Договором, Віденської Конвенції 1980р. і Інкотермс 2010, Сторони керуються нормами права України. Якщо сторони не дійдуть згоди, всі спори, розбіжності або вимоги, що виникають з Контракту або у зв'язку з ним, у тому числі що стосуються його тлумачення, порушення, припинення або недійсності, підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті Парижу (Франція) відповідно до його Регламенту.

– При тлумаченні положень цього Контракту про базисні умови поставки використовуються Правила тлумачення торгових термінів, розроблених і опублікованих Міжнародною торговельною палатою («Інкотермс-2010») з урахуванням умов і положень цього Контракту. До відносин сторін за цим Договором в частині, яка не врегульована цим контрактом, застосовуються положення Віденської Конвенції 1980 «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів». У всьому іншому, що не передбачено цим Договором, Віденської Конвенції 1980р. і Інкотермс 2010, Сторони керуються нормами права України. Якщо сторони не дійдуть згоди, всі спори, розбіжності або вимоги, що виникають з Контракту або у зв'язку з ним, у тому числі що стосуються його тлумачення, порушення, припинення або недійсності, підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті Парижу (Франція) відповідно до його Регламенту.

Як бачимо, у тексті чітко зазначено, куди і як звертатися сторонам у разі виникнення суперечливих ситуацій.

Водночас варто зауважити, що текстам англо-українського контракту абсолютно не притаманна така риса офіційно-ділового стилю, як лаконічність

викладу, тобто правильне компонування елементів тексту документа, аргументованість кожного аспекту думки мінімальною кількістю даних, відсутність зайвих слів, повторень. Наведені вище фрагменти текстів англо-українського контракту це неодноразово ілюструють. Їм не властива мінімальна кількість слів. А це вже наближає тексти англо-українського контракту до суто наукового функціонального стилю.

До яскраво виражених ознак наукового стилю у текстах проаналізованих контрактів віднесемо: наявність значної кількості специфічних термінів для харчової галузі термінів (*ГМО, умови і температура зберігання, енергетична цінність продукту, харчова цінність продукту, нетто та брутто вага упаковки, номер партії, строк придатності, дата виробництва та закінчення терміну його придатності – GMO absence, storage and temperature terms, the energy value of the product, the nutritional value of the product, net and gross weight of package, batch number, shelf life, dates of production and expiry dates of the product*), наявність переліку різних видів документів, дотичних до укладання контракту (*Рахунок-фактура (інвойс), Пакувальний лист, Декларація Виробника, Товаротранспортна накладна, Санітарний сертифікат, виданий уповноваженим органом країни Продавця для продуктів нетваринного походження; Сертифікат з перевезення товару EUR.1; Сертифікат якості продукції, виданий Продавцем – Commercial Invoice, Packing list, Declaration by Producer, Sanitary certificate issued by the authorized authority of the Seller's country for products of non-animal origin; Certificate of movement EUR1; Product quality certificate issued by the Seller*), у яких вживається термінологія, характерна для харчової, торговельної та логістичної сфер діяльності.

Підтвердженням вищезазначеного є використовувана в англо-українських контрактах, що стосуються постачання продуктів харчування, суто технічна термінологія. Так, у контракті на постачання алкогольних напоїв фіксуємо детальні технічні описи: *Розлив алкогольних напоїв, здійснюється виключно у передбачену діючими стандартами скляну тару, бляшанки із харчового*

алюмінію, а також у сувенірні пляшки та художньо оформлений посуд із скла чи глазурованої кераміки. Розлив алкогольних напоїв з вмістом спирту етилового понад 8,5% об'ємних одиниць здійснюється виключно у тару (посуд) місткістю 0,05 л, 0,1 л, 0,18 л, 0,2 л, 0,25 л, 0,275 л, 0,33 л, 0,35 л, 0,37 л, 0,375 л, 0,4 л, 0,45 л, 0,5 л, 0,61 л, 0,7 л, 0,75 л, 1,0 л і більше. – *The bottling of alcoholic beverages is carried out exclusively in the provided for by the standards glass tare, cans made from food grade aluminum, as well as in souvenir bottles and artfully decorated glass or glazed ceramics. Alcoholic beverages with ethyl alcohol content more than 8.5% by volume, shall be bottled only in tare (Bottles) with volume 0.05 l, 0.1 l, 0.18 l, 0.2 l, 0.25 l, 0.275 l, 0.33 l, 0.35 l, 0.37 l, 0.375 l, 0.4 l, 0.45 l, 0.5 l, 0.61 l, 0.7 l, 0.75 l, 1.0 l and more.*

В контракті на постачання свіжих овочів і фруктів, горіхів, сухофруктів надано детальні рекомендації: *Овочі та фрукти, що поставляються відповідно до умов цього Контракту, повинні бути міцні, чисті, недеформовані, не пошкоджені пестицидами і хворобами, стандартної форми, зібрані в такому стані, що дозволяє людям вживати їх в їжу. – Fresh vegetables and fruits supplied under the present Contract are to be firm, clean, non-deformed, free from various pesticides and herbicides, of regular form, consumer-ready condition for the table use; Горіхи та сухофрукти, що поставляються відповідно до умов цього Контракту, повинні бути міцні, чисті, недеформовані, не пошкоджені пестицидами і хворобами, стандартної форми, зібрані в такому стані, що дозволяє людям вживати їх в їжу. – Nuts and dried fruits supplied under the present Contract are to be firm, clean, non-deformed, free from various pesticides and herbicides, of regular form, consumer-ready condition for the table use.*

У контракті на постачання свіжомороженої риби та морепродуктів, інших харчових продуктів наведено детальне пояснення, якою має бути упаковка товару. Формулювання викладено у науковому стилі: *Упаковка (тара) має в обов'язковому порядку містити наступну інформацію: найменування продукції, латинська назва, країна походження, номер заводу, назва і адреса виробника,*

назва та адреса відправника, назва і адреса одержувача, вага упаковки, температуру зберігання, енергетичну цінність продукту, зміст добавок (консервантів), відсутність ГМО, дата виробництва та закінчення терміну його придатності – Package (tare) shall contain the following information: description of goods, Latin name, country of origin, factory number, name and address of producer, name and address of shipper, name and address of consignee, weight of package, storage temperature, product energy info, additions (preserves) contain, GMO absence, dates of production and expiry dates of the product. Demands to marking of the goods shall be agreed by the Parties in the Addenda, which make an integral part of the present Contract.

Таким чином, мовностильове оформлення англо-українського контракту відображає риси офіційно-ділового (наявність чітко регламентованих реквізитів, використання кліше, сталих номіналів документа та його структурних частин, чітко визначена композиційна структура, конкретне розміщення його смислових частин, що склалися у ході реалізації практики документування; використання готових мовних формул, високий рівень уніфікації тексту, використання типізованих речень – синтаксичних моделей з чітко визначеним порядком слів, клішованими частинами) та наукового (повнота інформації, стандартизація мовних одиниць, їх законодавче унормування, формалізація мовних засобів, наявність значної кількості специфічних термінів, суто технічної термінології, зазначення детальних технічних умов, технічних описів, використання складних багатокomпонентних синтаксичних конструкцій) функціональних стилів. Незважаючи на практично однакову кількість ознак обох функціональних стилів, англо-український контракт доцільно розглядати як особливий жанр науково-технічного стилю.

2.3. Структурно-семантичний аналіз текстів англо-українського контракту

У текстах англо-українських контрактів, укладених ТОВ «ОМЕГА» з іноземними партнерами, основний зміст зосереджений навколо купівлі-продажу продуктів харчування (овочі, фрукти, риба, рослинна олія, горіхи, сухофрукти) і напоїв (вино, інші алкогольні та слабоалкогольні напої). Оскільки йдеться про купівлю, то ключовим словом у цих документах є товар, яким власне і виступають продукти харчування та напої. Тому у текстах документів поряд зі словом *товар*, *товари* вживаються такі дотичні до купівлі-продажу, торгівлі лексеми, як: *продавець*, *покупець*, *партія*, *постачання*, *тара*, *упаковка*, *товарний знак*, *маркування*, *етикетування товарів*, *температура зберігання*, *назва латинською мовою*, *розмірний ряд*.

В лексичний обіг контрактів увійшли логістичні терміни, назви: *інкотермс*, *інвойс*, *коносамент*, *рекламація*, *санкція*. Це іншомовні терміни, які використовуються у міжнародній логістичній сфері. Також вживаються такі загальновідомі у сфері постачання словосполучення, як: *товарно-транспортна накладна*, *товаросупровідні документи*. Оскільки будь-яка діяльність у сфері торгівлі підлягає оподаткуванню, то цілком мотивоване вживання у текстів контрактів термінів, дотичних до податкової сфери: *податки*, *мито*, *витрати*, *відшкодування*, *оплата*, *прибуток*, *платник*, *пільги*.

Зважаючи на те, що здійснюється постачання товарів з-за кордону, у текстах контрактів вживаються лексеми на позначення сфери постачання: *поставка*, *недостача*, *партія*, *транспортування*, *якість*, *кількість*, *відповідність*, *митне оформлення*, *вартість*. Контрактом також передбачається відповідальність сторін, вирішення спорів, тому у текстах цих документів фіксуємо факт вживання термінів, дотичних до адміністративного судочинства: *штрафні санкції*, *прострочення*, *штраф*, *відшкодування*, *недопоставка*, *пеня*, *збитки*, *претензії*. Згадуються у текстах також установи, уповноважені вирішувати спори у цій галузі: *Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України*, *Торговельна Палата країни продавця*.

Якщо проаналізувати тексти англо-українського контракту у суто лексичному та морфологічному вимірах, то можна стверджувати, що у цих текстах використовується багато іменників. І це не випадково, адже саме іменники найбільш точно виражають тему тексту. Тема тексту, його головна ідея у зв'язних текстах реалізується у тематичних групах лексики, що об'єднуються у тематичні ланцюжки, які забезпечують тематичну цілісність. Тематичний ланцюжок здебільшого складається з термінологічної лексики, яка забезпечує точне формулювання юридичних, економічних, економіко-правових термінів. Так, у текстах англо-українських контрактів, узятих нами для аналізу, використовуються юридичні терміни, які визначають суб'єктів договірних відносин, зокрема: *продавець / buyer, покупець / seller*. Фіксуємо також велику кількість економічних, економіко-правових термінів: *товарний знак – trademark on the goods, асортимент – assortment, ціна – prices, товар – goods, упаковка (тара) – package (tare), податки, мита і збори – taxes, duties, customs, валюта – currency, банк – Bank, марки акцизного податку – excise tax stamps, податок на прибуток/корпоративний податок – payment of income tax / corporate tax*. Використання термінів певної галузі прямо вказує на приналежність англо-українського контракту до жанрових різновидів науково-технічного стилю.

У текстах англомовних зовнішньоекономічних контрактів переважають прості терміни, представлені іменниками. Це пояснюється тим, що вони виконують номінативну функцію, тобто позначають певні предмети та поняття. Найпоширенішими та найпродуктивнішими моделями утворення термінів-іменників в текстах зовнішньоекономічних контрактів є: 1) *V+ ing: packing, filling, loading, shipping, receiving, signing* 2) *V+ment: requirement, settlement, agreement, prepayment, payment, statement, assessment, amendment, fulfillment, government*; 3) *A+-cy: current — Currency, excellent — Excellency* 4) *V+- (t)ion / V+-ition / V+-ation / V+-cation: information, action, reconsideration, compensation, translation, registration* та ін. Менш поширеними є терміни-іменники утворені

префіксальним способом. Тут найпродуктивнішим префіксом є *dis-*, *dispatch*, *discharge*, *discussion*, інші префікси такі, як *anti-*, *post-*, *ex-*, *inter-*, *cross-*, *extra-* зустрічаються в аналізованих текстах досить рідко. Складні терміни – це терміни, що утворюються завдяки поєднанню декількох іменників. Зазвичай складні терміни в діловому дискурсі – це назви організацій та посад, проте досить поширеними є терміни-словосполучення.

Як зазначалося вище, тексти англо-українських контрактів містить багато іменникових форм, які є двокомпонентними або багатоконпонентними. Саме такі іменникові конструкції найбільш характерні для письмового англійськомовного ділового спілкування.

У тексті контракту наявні номенклатурні назви, які відіграють значну роль у передаванні змістової інформації. Але вони на відміну від термінів, що позначають загальне поняття, реалізують одиничне поняття. До номенклатурних назв належать: найменування установ, організацій, географічні назви. У проаналізованих нами зразках знаходимо такі номенклатурні знаки, зокрема назви компаній-учасників контракту: TOB «ОМЕГА», ACEITES DEL SUR-COOSUR, Azienda Uggiano S.r.l., ATSTARIMSAL ÜRÜNLERGIDAİÇ VEDİSTİCARETLİMİTEDSİRKETİ, BAFNACORPORATION, ALONAFISHOU, ALTERA TRADE Ltd., SAN FINİKA GIDA PAZARLAMA İTHALAT İHRACAT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED SİRKETİ, 3 FRUTTI SRL, TOB «Агродівжака», Товариство з обмеженою відповідальністю «Agricultural Cooperative Karyotissas “H Synergasia, ELPOZO ALIMENTACION, Biuro Handlu Zagranicznego BIMIZ Michał Zajdowski; суду – Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України – International Commercial Arbitration Court at the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry; географічні назви: *Італія, Данія, Туреччина, Іспанія, Естонія, Албанія, Польща.*

Взірці проаналізованих контрактів містять віддієслівні іменники, які, в основному використовуються на позначення дії: *пакування, маркування, / packing, packaging, marking, постачання, поставка / delivery, навантаження /*

*loading, , відвантаження/ shipment, оформлення /approved, прибуття / arrival, загибель, пошкодження / loss, damage, кріплення, розміщення / fastening and placement, збереження, перевезення, розвантаження/ fastening, placement , preservation, transportation, етикетування / labeling: Ціни Товарів вказуються в доларах США і включають в себе вартість Товарів, **упаковки, тари, маркування, товаросупровідних документів**, зазначених в п.4.7 цього Контракту, навантаження на транспортний засіб, доставки до вказаного місця призначення згідно Інкотермс 2010, а також витрати по митному оформленню товарів в країні Продавця. – The prices of the Goods are indicated in US dollars and include the cost of the goods, **packing, packaging, marking, shipping documents** specified in clause 4.7 of the present Contract, loading onto a vehicle and delivery to the indicated place of destination according to Incoterms-2010, as well as costs for the customs clearance of goods in the country of the Seller; Транспортний засіб для **навантаження** має прибути в узгоджене сторонами місце і термін. – Vehicle for **loading** should arrive to a mutually agreed place and time; Всі ризики, пов'язані із **загибеллю або пошкодженням** Товару переходять до Покупця відповідно до умов, передбачених «Інкотермс-2010»... – All risks of **loss or damage** of goods passes to the Buyer according to the terms, specified by Incoterms-2010; Пакування, **кріплення і розміщення** вантажу повинні забезпечувати його **збереження** в процесі **перевезення і розвантаження**, а також виключати можливість псування вантажу або пошкодження транспортних засобів – Package, **fastening and placement** of cargo, should ensure its **preservation** in the process of **transportation** and unloading, as well as eliminate the possibility of damage to the goods or damage to means of **transportation**. **Упаковка, маркування та етикетування** товарів проводиться Продавцем за його рахунок. – The costs of goods' **packing, marking and labeling** are on charge of the Seller.*

Варто підкреслити, що віддієслівні іменники становлять значну частину лексики офіційно-ділового стилю, адже вони наділені здатністю виражати значення предмета і процесу одночасно дає змогу автору точно й однозначно

описувати ситуацію, стисло викладати матеріал. Слід зауважити, що на відміну від української мови, в англійській версії контракту не всі іменники, що вживаються на позначення українських віддієслівних відповідників, не завжди мають віддієслівне походження із закінченням **-ing**, як-от: *Поставка Товару здійснюється окремими партіями. Строки **поставки і відвантаження** кожної партії Товару узгоджуються Сторонами в Специфікаціях або Додатках до цього Контракту. – The **delivery** is carried out in separate batches. Timeframe of **delivery and shipment** of each lot of the Goods agreed by the Parties in the Specification or the Addenda hereto.*

Доречно зауважити, що у текстах англо-українського контракту не фіксуємо факту вживання займенників, які в принципі є характерними для офіційно-ділових текстів і абсолютно не властиві текстам наукового стилю. Проте у таких текстах використовується значна кількість дієслів, що зумовлено прагматичною метою цього виду документа. Ці дієслова вживаються у різних особових і часових формах: *Продавець **продає**, а Покупець **купує** свіжі фрукти і овочі, в подальшому «Товари», згідно з асортиментом і за цінами, визначеними в наступних Специфікаціях до цього Контракту. – Seller **sells** and Buyer **buys** fresh fruits and vegetables, hereinafter referred to as the «Goods» in accordance with assortment and under the prices certain in the further Specifications to the present Contract; .Оплата кожної партії товару **здійснюється** в Євро, в формі банківського переказу на рахунок Продавця в наступному порядку, якщо інше не **зазначено** в рахунку (Інвойсі) – The payment for each lot of the Goods **shall be effected** in EUR, by bank transfer to the Seller's account as follows, if other **is not indicated** in Invoice; Покупець має право **оглянути і проконтролювати** якість Товару при навантаженні або на складі Продавця, що **не звільняє** останнього від відповідальності за якість поставленого Товару і **не порушує** право Покупця **пред'являти** претензії – The Buyer has the right **to inspect** the Goods **and control** the quality of the Goods in the Seller's warehouse. The Buyers' right **to control** the goods quality shall not release the Sellers from liability **to provide and***

secure the quality of the Goods to be delivered and violate the Buyers' right to make a claim. У наведених прикладах ми фіксуємо вживання дієслів в особовій формі, в інфінітиві, у різночасових формах. Загалом, формулювання пунктів контракту в англійськомовному варіанті найчастіше здійснюється за допомогою Present Simple: *The Parties **hereto undertake to follow** the principles of good faith and proper dealing; Seller **sells** and Buyer **buys** fresh fruits and vegetables...* та Future Simple: *The final total value of the Contract **will be equal** to the sum of all paid invoices for the period of its validity; The decision of the International Commercial Arbitration Court at the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry **shall be binding** upon both Parties.*

Вживаються в англійськомовній редакції контракту і пасивні форми: *The Seller undertakes that the supplied Goods **will be loaded** onto the vehicle and necessarily executed in the country of departure in 24 hours from the time of arrival of the vehicle; All risks of loss or damage of goods passes to the Buyer according to the terms, **specified by** Incoterms-2010 for the delivery type indicated in clause 4.2. of the present contract, if otherwise **is not indicated** in Specifications for each lot of goods; In case if during goods acceptance **it will be determined** that there is any shortage and/or quality or quantity of the Goods does not conform to the requirements specified in documents for the delivered goods or to the demands stipulated by the present Contract the Buyer shall draw up a claim statement.* Саме за допомогою таких конструкцій створюється коректна атмосфера ділових комунікацій між суб'єктам взаємодії.

Характерною ознакою текстів англо-українського контракту є вживання модальних дієслів. Серед них найчастіше вживаються *shall/ should, may, can*: *The buyer shall indicate the full name and telephone number of the person who will receive the documents; Vehicle for loading **should** arrive to a mutually agreed place and time; The list of documents provided by the Seller **may** be expended upon the request of customs authorities of country of the Buyer; Both Parties **can** also agree to keep prepared and packed Goods for mutually agreed period in case it is impossible*

*to pick up the goods within the agreed period; Each Party **can** terminate the Contract with 3 months' notice starting from the day of sending written information to another Party.*

Доречно також звернути увагу на особливості розподілу лексики у межах повідомлення документа пов'язані зі стандартизацією лексичної сполучуваності. Однозначність, точність висловлювання призводить до звуження значення слів та їх регламентованої сполучуваності, наприклад: *товар – поставляють, прибуває (arrival of goods), контракт – укладають (concluded the Contract), оплата – здійснюється (the payment – shall be effected), право власності – переходить (the ownership – transfers), товар – приймання (acceptance of the goods), якість – перевірка (quality – inspection of): **Оплата кожної партії товару здійснюється в доларах США в формі банківського переказу на рахунок Продавця в наступному порядку, якщо інше не зазначено в рахунку (Інвойсі). –The payment for each lot of the Goods shall be effected in US dollars, by bank transfer to the Seller's account as follows, if other is not indicated in Invoice; Покупець оплачує 100% суми зазначеної в інвойсі через 14 (чотирнадцять) днів після **прибуття товару** на склад Покупця, згідно з реквізитів Продавця, зазначених в п.13 Контракту – Buyer pays 100% of the amount indicated in the invoice 14 (fourteen) days after **arrival of goods** to the Buyer's warehouse, according to the Seller's details indicated in paragraph 13 of the Contract; ... уклали цей Контракт про таке... – ... **have concluded the present Contract whereby it is agreed as follows; Право власності на товари переходять** в порядку, передбаченому цивільним законодавством України – **The ownership of goods transfers** in the manner provided for by the civil law of Ukraine; **Приймання Товару** здійснюється на складі Покупця протягом 24 годин з моменту розвантаження товару на складі Покупця. – **Acceptance of the goods shall be effected within 24 hours from the moment of goods unloading at the warehouse of the Buyer; Покупець має право здійснювати вибірккову (часткову)*****

перевірку якості та/або кількості товару... – The Buyer has the right to effect selective (partial) inspection of quality or quantity of the goods.

У проаналізованих нами текстах також використовуються такі відомі у лінгвістиці тексту засоби зв'язку компонентів тексту як конектори та демаркатори. Конектор – сукупність елементів, за допомогою яких здійснюється зв'язок між двома чи більше компонентами тексту. Зв'язок речень за допомогою конектора обумовлений наявністю у зв'язних реченнях відповідних граматично чи семантично поєднаних слів. Конектори чітко встановлюють зв'язок між подіями, які описуються у різних реченнях, надають зв'язку цих подій однозначне тлумачення.

У проаналізованих зразках фіксуємо такі типи такі види конекторів:

- лексичні повтори, які вказують на зміст попередніх і наступних речень чи частин тексту: *Продавець гарантує законність походження Товару, правомірність використання на Товар товарного знака. – The seller guaranties the lawfulness of goods' origin, legality of using a trademark on the goods; Всі витрати за операціями банку Покупця несе Покупець. Всі інші витрати за операціями банку Продавця несе Продавець. – All expenses of the Bank of the Buyer's country have to be borne by the Buyer; all other expenses connected with the Banking services have to be borne by the Seller; Датою виконання Покупцем своїх зобов'язань по оплаті Товару вважається дата списання грошових коштів з розрахункового рахунку Покупця – The date of fulfillment of Buyer's payment obligations shall be considered the date of funds withdrawal from the banking account of the Buyer.* Такі повтори властиві обом мовам – українській та англійській;

- займенники і дієприкметники як слова-замінники з вужчим значенням: *у цьому контракті / of the present Contract, зазначений термін / the time fixed, такий / such: Всі податки, мита і збори, а також інші витрати у зв'язку з виконанням цього Контракту, які повинні оплачуватися в країні Продавця, несе Продавець, всі податки, мита і збори, а також інші витрати у зв'язку з*

виконанням **цього** Контракту в країні Покупця несе Покупець. – *The Seller is to bear all the expenses like taxes, duties, customs as well as any other expenses which may arise on the territory of the Seller's country connected with execution of the present Contract; the Buyer is to bear all the expenses like taxes, duties, customs as well as any other expenses which may arise on the territory of the Buyer's country connected with execution of the present Contract; У разі неодержання відповіді від Продавця в зазначений термін, Акт вважається прийнятим Продавцем. – In case of failure of the Seller to reply by the **time fixed**, the Claim report shall be considered to be accepted by the Seller; Якість Товару має відповідати інформації про **такий** Товар, зазначеної в супровідних документах і на його упаковці – Quality of the goods shall correspond to information about **such** goods indicated in shipping documents as well as on its package.* Також у текстах контрактів використовуються рольові позначення суб'єктів домовленостей, які замінюють розгорнуті номінації юридичних осіб, наприклад: Товариство з обмеженою відповідальністю «Омега» – «ПОКУПЕЦЬ» – Limited Liability Company "Omega" – "BUYER".

- словосполучення і речення, які вставлені у текст і вказують на розташування у ньому координати: у подальшому, наступний / *hereinafter referred, take / as follows; посилання на попередні пункти , наприклад п.п.4.3 / of clause 4.3, вказаний у додатках і специфікаціях / set forth in the Specifications and Addenda, надалі іменованій / hereinafter referred to as the: ТОВ «ОМЕГА», Україна, в подальшому іменується «Покупець», в особі комерційного директора, Погорєлова Дениса Володимировича, який діє на підставі Довіреності № 5 від 01.01.2018г., з одного боку, та компанія ALTERA TRADE Ltd. (Данія), в подальшому іменується «Продавець», в особі Директора, Ludmila Christensen, що діє на підставі Статуту, з іншого боку, уклали цей Контракт про **наступне...**– OMEGA"LTD., Ukraine, **hereinafter referred to as the "Buyer"**, represented by the Commercial Director, Mr. Pogorelov Denis Vladimirovitch, acting under a power of attorney No.5 dated 01.01.2018, on*

*the one part, and ALTERA TRADE Ltd. (Denmark), hereinafter referred to as "Seller", represented by the Director, Ludmila Christensen, acting on the basis of the Charter, on the other part, have concluded the present Contract whereby it is agreed as follows...; У разі порушення п.п. 4.3 цього контракту, Продавець зобов'язаний компенсувати Покупцю всі штрафні санкції, накладені на останнього, в зв'язку з порушенням закону України про терміни розрахунків в іноземній валюті за здійснення імпорتنних операцій. – . In case of **violence of clause 4.3.** of the present contract, the Seller shall compensate to the Buyer all the penalties and fines, imposed on the latter, due to the violation of the law of Ukraine regarding the timing payments in foreign currency for the implementation of import operations; Товар, що поставляється, має бути поставлений партіями в повній відповідності з вимогами, на умовах і за цінами, **вказаними в Специфікаціях і Додатках** до цього Контракту, які є його невід'ємною частиною – The goods under the present Contract shall be delivered in lots in accordance with the demands, at prices and on the terms **set forth in the Specifications and Addenda** to the present Contract, which make an integral part of the present Contract; Товариство з обмеженою відповідальністю «Омега», **іменоване надалі «ПОКУПЕЦЬ»**, в особі директора департаменту «Фреш» – Limited Liability Company "Omega", **hereinafter referred to as the "BUYER"**, represented by the Director of the "Fresh" Department.*

У текстах англо-українських контрактів використовуються демаркатори – спеціальні графічні знаки, що розмежовують одну частину тексту від іншої, чи один текст від іншого. Їх призначення – встановлення меж тексту – початку і кінця. У проаналізованих нами текстах використовують такі демаркатори:

- спеціальні слова і вислови, які позначають початок тексту: *КОНТРАКТ № ALTERA/050/18/ CONTRACT №ALTERA/050/18, ПРЕДМЕТ КОНТРАКТУ / SUBJECT OF THE CONTRACT), ЦІНИ І ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ КОНТРАКТУ (PRICES AND TOTAL SUM OF THE CONTRACT), УМОВИ ПЛАТЕЖУ (TERMS OF PAYMENT), ТЕРМІН ТА УМОВИ ПОСТАВКИ (TERMS OF DELIVERY),*

УПАКОВКА І МАРКУВАННЯ (*PACKING AND MARKING*), ЯКІСТЬ І ПРИЙНЯТТЯ ТОВАРУ (*QUALITY AND GOODS ACCEPTANCE*), САНКЦІЇ І РЕКЛАМАЦІЇ (*SANCTIONS AND CLAIMS*), ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН (*LIABILITY OF THE PARTIES*), ЗАСТОСОВНЕ ПРАВО І СПОРИ (*APPLICABLE LAW AND DISPUTES*), ФОРС-МАЖОР (*FORCE MAJEURE*), ЗАГАЛЬНІ УМОВИ І ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ (*GENERAL CONDITIONS AND VALID TERM OF CONTRACT*), ГАРАНТІЇ СТОРІН (*GUARANTEES AND ASSURANCES OF THE PARTIES*), ЮРИДИЧНІ АДРЕСИ (*LEGAL ADDRESSES*). Вони виокремлені у тексті відповідним шрифтом;

- вислови для позначення кінця тексту, зокрема стандартизовані вислови, які вказують на кінець викладу: *Сторони зобов'язуються керуватися принципами сумлінності і чесності – The Parties hereto undertake to follow the principles of good faith and proper dealing;*

- вказівка на автора тексту, інформація, яка ідентифікує автора документа – це підпис (електронний підпис) і печатка, прізвище, ініціали автора документа, місце, час складання документа: *The Buyer: (Покупець): Shcherbakov M.O. (Щербаків М.О.) “OMEGA” Ltd. (ТОВ «ОМЕГА») – The Seller (Продавець): Renato Borlina “3 Frutti srl”; Дніпро, Україна 10.12.2018 – Dnipro City, Ukraine, 10.12.2018.*

В англо-українських контрактах використовуються внутрішньотекстові демаркатори, призначені для впорядкування частин тексту, полегшення його семантичного членування. Внаслідок чого спрощується процес сприйняття як окремих частин тексту, так і всього тексту. Йдеться про графічно-шрифтове оформлення тексту. Рубрикація як членування тексту на частини, графічне відокремлення однієї частини від іншої з використанням заголовків, нумерації є зовнішнім (формально-логічним) вираженням композиції. Рубрикації підлягає текст, об'єднаний логікою розвитку теми, яка поділяється на мікротеми, причому кожна з них графічно виділяється у пункти, підпункти та позначається арабськими цифрами. Рубрики можуть нумеруватися тоді, коли є не менше

двох однорідних елементів переліку. При цьому можуть використовуватися підзаголовки, які повинні точно відбивати зміст частин тексту, підкреслювати логічний, аналітичний характер текстової організації.

Внутрішньотекстовими демаркаторами англо-українських контрактів виступають розділи – рубрики: **ПРЕДМЕТ КОНТРАКТУ (SUBJECT OF THE CONTRACT), ЦІНИ І ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ КОНТРАКТУ (PRICES AND TOTAL SUM OF THE CONTRACT), УМОВИ ПЛАТЕЖУ (TERMS OF PAYMENT), ТЕРМІН ТА УМОВИ ПОСТАВКИ (TERMS OF DELIVERY), УПАКОВКА І МАРКУВАННЯ (PACKING AND MARKING), ЯКІСТЬ І ПРИЙНЯТТЯ ТОВАРУ (QUALITY AND GOODS ACCEPTANCE), САНКЦІЇ І РЕКЛАМАЦІЇ (SANCTIONS AND CLAIMS), ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН (LIABILITY OF THE PARTIES), ЗАСТОСОВНЕ ПРАВО І СПОРИ (APPLICABLE LAW AND DISPUTES), ФОРС-МАЖОР (FORCE MAJEURE), ЗАГАЛЬНІ УМОВИ І ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ (GENERAL CONDITIONS AND VALID TERM OF CONTRACT), ГАРАНТІЇ СТОРІН (GUARANTEES AND ASSURANCES OF THE PARTIES), ЮРИДИЧНІ АДРЕСИ (LEGAL ADDRESSES).** Вони виділені завдяки шрифтовому оформленню, усі літери, використані у назвах рубрик, є прописними. Також графічно-шрифтове оформлення використовується для виділення у текстах контрактів зазначення сторін укладеного документа: «ПОКУПЕЦЬ» – "BUYER", «Покупець» – "Buyer", «ПРОДАВЕЦЬ» – "SELLER", назв компаній – учасників договору – «ОМЕГА», Z FRUTTI SRL, ALTERA TRADE Ltd. (Данія), FCA HIRTSHALS, ДАНІЯ, прізвищ та імен осіб, дотичних до укладання контракту: RENATO BORLINA; окремих положень документа: **Контракт повинен тлумачитись добросовісно по відношенню, як до англійського, так і українського тексту, спираючись на реальні наміри Сторін – The Contract shall be construed in good faith with regard to both English and Ukrainian texts basing on the real intent of the Parties.**

Текст англо-українського контракту поділяється на мікротеми – паралельні синтаксичні конструкції, кожна з яких розглядається самостійно. Наприклад (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Мікротеми у тексті англо-українського контракту

Контракт	Contract
1. ПРЕДМЕТ КОНТРАКТУ	1. SUBJECT OF THE CONTRACT
1.1. Продавець продає, а Покупець купує...	Seller sells and Buyer buys...
4. ТЕРМІН ТА УМОВИ ПОСТАВКИ	4. TERMS OF DELIVERY
4.1. Поставка Товару здійснюється окремими партіями.	4.1. The delivery is carried out in separate batches.
4.7. Продавець зобов'язаний відправити разом з Товаром оригінали нижчезазначених товаросупровідних документів: – Рахунок-фактура (інвойс), (3 оригінали); – Пакувальний лист (3 оригінали);	4.7. The Seller shall send the originals of the following shipping documents along with the Goods: – Commercial Invoice (3 originals); – Packing list (3 originals);

Продовження табл. 2.1

<ul style="list-style-type: none"> – Рахунок-фактура (інвойс), (3 оригінали); – Пакувальний лист (3 оригінали); – Сертифікат якості продукції, виданий Виробником (2 оригінали); – Сертифікат здоров'я/гігієни – Декларацію Виробника (2 оригінали); – Фітосанітарний сертифікат та інші сертифікати, передбачені для даного виду товарів, які є обов'язковими для імпорту товарів на територію України; – Міжнародна товаротранспортна накладна (коносамент) – 3 оригінали і 2 копії; – Сертифікат походження (для товарів не європейського походження). 	<ul style="list-style-type: none"> – Commercial Invoice (3 originals); – Packing list (3 originals); – Certificate of quality issued by the Producer (2 originals); – Health\Hygiene certificate – Declaration by Producer (2 originals); – Phytosanitary Certificate and other certificates provided for this type of goods and obligatory for the import of the goods on the territory of Ukraine; – International consignment note (Bill of Lading) – 3 originals and 2 copies; – Certificate of origin (for the goods of non EU origin).
<p>8. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН</p>	<p>8. LIABILITY OF THE PARTIES</p>

<p>8.1. У разі порушення терміну поставки Товарів на термін більше 5 календарних днів, Продавець сплачує Покупцю пеню в розмірі 0,3% за кожен день (починаючи с 5-го дня прострочення) прострочення від суми несвоєчасно поставлених (недопоставлених) Товарів, але не більше 3% від вартості несвоєчасно поставлених (недопоставлених) Товарів.</p>	<p>8.1. In case of failure to deliver the Goods on time, if exceed 5 calendar days, the Seller shall pay the Buyer the fine in the amount of 0,3% for each day of delay (beginning from the 5th day of delay) from the amount of the untimely delivered (incompletely delivered) Goods involved. The amount of such delay penalty shall not exceed 3% of the cost of the goods not despatched within the agreed term.</p>
--	---

Як відомо, рівень сприймання і запам'ятовування тексту залежить від ефективності його структури, тобто забезпечується досконалістю архітекtonіки – поділу документа на абзаци, пункти, підпункти. В аналізованих нами текстах контрактів є чіткий поділ на підпункти, абзаци у межах означених підпунктів. Текст контракту укладається за принципами логіки і послідовності, тому у ньому межі абзацу збігаються з межами надфразової єдності. Використовуваний у контрактах поділ на абзаци вказує на перехід від однієї думки до іншої, дає змогу робити паузи, повертатися до прочитаного, зосереджувати увагу над кожною виділеною думкою. Проте у контрактах здебільшого абзацний поділ збігається із поділом на підпункти, що зумовлено специфікою побудови складних синтаксичних структур, які використовуються у тексті контракту, наприклад: *При настанні обставин неможливості або часткового виконання будь-якої зі сторін зобов'язань за цим Контрактом, а саме: пожежі, стихійного лиха, війни, військових операцій будь-якого виду, страйків, блокади, заборони експорту або імпорту, або інших незалежних від сторін обставин, термін виконання зобов'язань відсувається відповідно до часу, протягом якого будуть діяти такі обставини – Should any circumstances*

arise which prevent complete or partial fulfillment by any of the Parties of their respective obligations under the present Contract, namely: fire, acts of God, war, military operation of any kind, strike, blockade, prohibition of export or import or any other circumstances beyond the control of the Parties, the time stipulated for the fulfillment of such obligations shall be extended for the period equal to that during which such circumstances will remain in force.

У наведеному вище прикладі доцільним є збіг абзацу із підпунктом контракту. А от у цих випадках: *Покупець є платником податку на прибуток підприємств на загальних умовах за ставкою 18%. Країною сплати податку є Україна – The buyer is a taxpayer for corporate profits in general terms at a rate of 18%. The country of payment is Ukraine* (замало тексту для абзацу); *Якщо сторони не дійдуть згоди, всі суперечки і конфлікти повинні бути представлені на розгляд Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, відповідно до регламенту зазначеного суду. Арбітражний суд складається з одного арбітра. Місце проведення засідання арбітражного суду – місто Київ. Мова арбітражного судочинства – українська. При виконанні цього Договору і при розгляді спорів, які можуть виникнути у зв'язку з Договором, Договір регулюється і трактується виходячи з положень матеріального права України. – If the Parties do not come to an agreement all the disputes and conflicts are to be submitted for consideration to the International Commercial Arbitration Court at the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry in compliance with the Rules of Procedure of the said Court. Arbitration court consists of one Arbiter. Place of Arbitrage – city of Kiev. Language of arbitrage – Ukrainian. In implementing the Contract, and in case of arguing may arise on the Contract, the last is understood and regarded according to the law of Ukraine* (абзац є надто об'ємним, особливо в україномовному варіанті) – невдалим. Адже порушення правил поділу тексту на абзаци призводить до хаотичного викладу, переобтяженості інформацією смислових складників тексту, повторення вже написаного.

Наведений вище аналіз текстів контракту як особливого жанру дає підстави стверджувати, що цьому документові властиві такі риси, як: відповідність форми, способу викладу в цілому номіналу документа та його призначенню; наявність певної кількості елементів тексту для чіткого розуміння фактуальної інформації; послідовність розміщення елементів тексту та засоби їх зв'язку; об'єктивність, логічна послідовність, повнота, ясність, точність, лаконічність викладу інформації (узгодження аргументованих елементів, доказовість, відсутність суперечливих фактів; винесення другорядних елементів у додатки), нормативність і стандартизованість мовних засобів на усіх рівнях.

Для текстів контракту властива тавтологія, яка виражається в обох мовах: *Продавець продає, а Покупець купує харчові продукти, в подальшому «Товари», згідно з асортиментом і за цінами, визначеними в наступних Специфікаціях до цього Контракту – Seller sells and Buyer buys food goods, hereinafter referred to as the «Goods» in accordance with assortment and under the prices certain in the further Specifications to the present Contract.* Хоча у цьому випадку вона мотивована специфікою змісту документа.

Якщо взяти до уваги синтаксичний рівень англо-українського контракту, то теж можна виокремити ряд особливостей. Якщо порівняти мовно-стилістичне оформлення контрактів в їх україномовному та англomовному варіантах, то можна зафіксувати, що в україномовному варіанті контракту переважають складні синтаксичні конструкції, здебільшого складнопідрядні речення кількома підрядними, не менш вираженою є частота уживання простих ускладнених речень. Це наближає текст контракту до власне наукового стилю сучасної української мови. В англomовних версіях проаналізованих контрактів знаходимо вживання як складних, так і простих синтаксичних конструкцій. Аналіз перекладів текстів дає підстави стверджувати, що засоби англійської мови, а також специфіка побудови речень дають можливість уникнути багатокomпонентних синтаксичних структур у формулюваннях багатьох позицій контракту. Це спрощує розуміння тексту адресатом, наближує стиль

написання до офіційно-ділового, у якому рекомендовано уникати надмірного вживання складних синтаксичних конструкцій. Підтвердженням зазначеного вище слугують такі приклади: *Товар, що поставляється, має бути поставлений партіями в повній відповідності з вимогами, на умовах і за цінами, вказаними в Специфікаціях і Додатках до цього Контракту, які є його невід'ємною частиною. – The goods under the present Contract shall be delivered in lots in accordance with the demands, at prices and on the terms set forth in the Specifications and Addendato the present Contract, which make an integral part of the present Contract; Сторони – юридичні особи – особи, які зареєстровані в законному порядку, які створені і функціонують відповідно до чинного законодавства – The Parties – legal entities – are entities validly registered, established and functioning according to the applied legislation; Особи, які підписують цей Контракт, мають всі необхідні для цього повноваження, відповідно до установчих документів кожної із Сторін – The Persons signing the present Contract have all the necessary authorities and all the actions necessary for the approval of this deal according to the documents of each Party have been made.*

На прикладі синтаксичної структури текстів англо-українського контракту можна якнайповніше розглянути найбільш поширені трансформації. Це, зокрема, синтаксичне уподібнення, граматичні трансформації, транслітерація, конкретизація. Так, у проаналізованих нами текстах англо-українських контрактів знаходимо синтаксичне уподібнення (дослівний переклад): *Остаточна сума Контракту дорівнюватиме сумі всіх оплачених рахунків (Інвойсів) за період його дії – The final total value of the Contract will be equal to the sum of all paid invoices for the period of its validity.*

Також часто використовуваними у текстах контрактів є граматичні трансформації: *Покупець має право оглянути і проконтролювати якість Товару при навантаженні або на складі Продавця, що не звільняє останнього від відповідальності за якість поставленого Товару і не порушує право Покупця*

пред'являти претензії. – The Buyer has the right to inspect the Goods and control the quality of the Goods in the Seller's warehouse. The Buyers' right to control the goods quality shall not release the Sellers from liability to provide and secure the quality of the Goods to be delivered and violate the Buyers' right to make a claim; При різночитання формулювань положень цього Контракту, викладених українською та англійською мовами, текст українською мовою є основоположним – In case of discrepancies between the Ukrainian and the English version, the Ukrainians shall prevail; Правильність оформлення товаросупровідних документів повинна бути підтверджена відповідальною особою Покупця і відправлена Продавцю електронної поштою – The Buyer is to certify the approved shipping documents by the assigned Buyers' representative via e-mail.

Не менш часто у текстах проаналізованих нами контрактів фіксуємо факт використання конкретизації, що зумовлено специфікою правовідносин, закріплених у контрактах, наприклад: *Ціни на товар розуміються на умовах FCA Дів'яке Албанія та\або DAP Київ, Україна, та\або DAP Дніпро, Україна відповідно до умов Інкотермс 2010, якщо інше не обумовлено в Специфікаціях і Інвойсах. – The prices of the Goods should be understood as FCA Divjake Albania and\or DAP Kiev, Ukraine and\or DAP Dnipro, Ukraine, under the terms of Incoterms-2010, if otherwise is not indicated in Specifications and Invoices; 50% вартості партії попередня оплата при замовленні (до початку виробництва) та інші 50% протягом 60 (шістдесяти) Календарних днів з моменту отримання товару на складі Покупця – 50% of the cost of the consignment prepayment at the order (before production) and another 50% within 60 (sixty) days from the date of receipt of the Goods by Buyer at his warehouse.*

У текстах контрактів використовується транслітерація у найменуванні іноземних партнерів – сторін домовленостей: *ACEITES DEL SUR-COOSUR, S.A. (short title Acesur), Spain – ACEITES DEL SUR-COOSUR, S.A. (скорочена назва Acesur), Іспанія; Commercial Director, Mr. Miguel Colmenero – Комерційного директора Mr. Miguel Colmenero; Azienda Uggiano S.r.l., Italy – Azienda Uggiano*

S.r.l., Imalija; Director Giacomo Fossati – директора Giacomo Fossati, ATS TARIMSAL ÜRÜNLER GIDA IÇ VE DIS TICARET LIMITED SIRKETI, Turkey short title ATS TARIMSAL ÜRÜNLER GIDA IC VE DIS TIC.LTD.STI. – ATSTARIMSAL ÜRÜNLERGIDA IÇ VEDISTICARETLIMITEDSIRKETI, Туреччина, скорочена назва компанії ATSTARIMSAL ÜRÜNLERGIDA IÇVEDISTIC.LTD.STI.

Зазначене вище підтверджує правильні думки, яку висловлює І. А. Рудь, що, здійснюючи переклад юридичного тексту, перекладач навмисно відступає від структурної і смислової відповідності між двома сторонами комунікації на користь їх рівноцінності в плані дії. Так, юридичний текст є однією з найважливіших життєвих форм виразу права. Юридичний документ, інший письмовий носій перекладної юридичної інформації, має текстові особливості, своєрідне вираження у мові. Незважаючи на наявні суперечності в поглядах учених-лінгвістів і юристів, більшість єдина в тому, що всякий текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організовані з метою передачі інформації. Немає сумніву, що юридичні тексти в перекладі з іноземної мови на мову перекладу незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі мають такі ж основи [43, 122].

Отож, англо-український контракт має цілий ряд властивих йому структурно-семантичних особливостей що простежуються на всіх мовних рівнях – лексичному, морфологічному, стилістичному, синтаксичному. На лексичному рівні – це специфічні терміносполуки, мотивовані галуззю діяльності, у якій укладається контракт, термінологічні словосполучення; на морфологічному рівні – перевагування вживання іменників, у тому числі іменників дієслівного походження, дієслів на позначення результату домовленостей, відсутність займенників; на стилістичному рівні – поєднання ознак, властивих як офіційно-діловому, так і науковому стилі; на синтаксичному рівні – використання складних синтаксичних конструкцій. Для текстів англо-українських контрактів властиві такі види перекладацьких

трансформацій, як: транслітерація, конкретизація, синтаксичне уподібнення, граматичні зміни.

Висновки до розділу 2

На основі аналізу англо-українського контракту як жанру науково-технічного стилю можна виокремити такі його основні риси: обов'язкові умови контракту (найменування сторін – учасників угоди, предмет контракту, базисні умови поставки, якість і кількість, умови платежу, ціна, юридичні адреси і підписи сторін, санкції та рекламації), неоднорідність мови та наявність терміносполук, тематичної лексики залежно від специфіки товарів, стійкі звороти і кліше, номенклатурні найменування, мовні штампи. Контракт виконує інформативну, розпорядчу, когнітивну, регулятивну, імперативну функції. Його текстам формально-логічний принцип організації, тобто поділ на пункти і підпункти, абзацне членування, візуально-шрифтове оформлення.

У ході аналізу мовностилістичних особливостей англо-українського було встановлено, що цей жанр має ознаки офіційно-ділового (наявність чітко регламентованих реквізитів, використання кліше, сталих номіналів документа та його структурних частин, чітко визначена композиційна структура, конкретне розміщення його смислових частин, що склалися у ході реалізації практики документування; використання готових мовних формул, високий рівень уніфікації тексту, використання типізованих речень – синтаксичних моделей з чітко визначеним порядком слів, клішованими частинами), так і наукового (повнота інформації, стандартизація мовних одиниць, їх законодавче унормування, формалізація мовних засобів, наявність значної кількості специфічних термінів, суто технічної термінології, зазначення детальних технічних умов, технічних описів, використання складних багатокomпонентних синтаксичних конструкцій) функціональних стилів. Проте використання у текстах англо-українського контракту значного обсягу термінів, специфічної лексики для сфери торгівлі, зазначення технічних умов, специфіка побудови

синтаксичних структур дає підстави віднести тексти англо-українського контракту до науково-технічного стилю.

Ці особливості простежуються на всіх мовних рівнях: загальнонаукові і спеціальні терміни, специфічні терміносполуки (лексичний рівень), вживання значної кількості іменників, іменників дієслівного походження, дієслів на позначення результату домовленостей, відсутність займенників (морфологічний рівень); поєднання ознак, властивих як офіційно-діловому, так і науковому стилю (стилістичний рівень); використання складних синтаксичних конструкцій (синтаксичний рівень).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Англо-український контракт є особливий жанр науково-технічного стилю, який має свою жанрово-стилістичну специфіку та мовне оформлення, що визначають особливості його перекладу.

Контракт є одним із багатьох жанрів науково-технічного стилю. Це мовний стиль, що виник на межі наукового і офіційно-ділового функціональних стилів, та обслуговує науково-технічну сферу буття і діяльності людини. Значення науково-технічного стилю полягає у фіксації і передаванні конкретної, об'єктивної науково-технічної інформації.

Він має в собі зрозумілість, абстрагованість, узагальненість, логічність, чіткість, однозначність і точність, об'єктивність і суб'єктивність, що притаманне тексту науково-технічного стилю, статика і динаміка викладу, доказовість, переконливість, діловитість, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, наочність, прагматичність та соціальність, орієнтація на групового адресата, позбавленість емоційності, книжне мовлення, переважно писемна форма реалізації, використання спеціальної термінології, логічна побудова, максимальна об'єктивність викладення інформації, повнота викладення змісту, що зумовлена відсутність безпосереднього контакту, зворотнього зв'язку із адресатом мовлення і обмеженість використання різноманітних мовних засобів вираження.

Специфіка науково-технічних текстів відображається через лібералізацію особливостей мови, подолання шаблонних висловлювань, наявність полісемантичних термінів, термінологічних словосполучень, спеціальних фразеологічних сполук, тяжіння до образності висловлювань, що підкреслюють індивідуальний мовний стиль адресанта науково-технічних текстів.

Функціонування у науково-технічних текстах терміносполук, неологізмів наближає науково-технічний стиль до власне наукового функціонального стилю. Використання у науково-технічних текстах усталених словосполучень,

так званих кліше робить цей стиль близьким до офіційно-ділового стилю. У той же час лібералізація та індивідуалізація у підборі мовних засобів вказують на спорідненість науково-технічних текстів із публіцистичним функціональним стилем.

У науково-технічних текстах використовуються мовні засоби із когнітивною метою лексичні, графічні та синтаксичні, які спрямовані на досягнення об'єктивності викладеної інформації, які підкреслюють абстрактність викладення матеріалу.

До головних труднощів перекладу науково-технічних текстів можна віднести: неправильний переклад термінів, загальнонаукових і загальноживаних слів, неправильна побудова речень, неправильне вживання фразеологізмів, неологізмів. Основними вимогами до перекладу текстів наукового-технічного стилю є: переклад має бути адекватним, чітким, зрозумілим для користувача, логічним, послідовним і повним; переклад повинен відповідати оригіналу за стилем, водночас із дотриманням стилістичних норм рідної мови, грамотним; вільним від різного роду описок, пропусків, помилок друку, орфографічних та синтаксичних помилок і відповідати вимогам редакційно-видавничого оформлення. Для вирішення труднощів перекладу текстів науково-технічного стилю доцільно використовувати перекладацькі трансформації (стилістичні, морфологічні, синтаксичні, граматичні і семантичні).

Англо-український контракт – це діловий документ, який являє собою угоду для поставки товарів, послуг, тощо, схвалений і підписаний покупцем (експортер) і продавцем (імпортер). Особливостями англо-українського контракту є: вживання специфічних терміносполук, мотивованих галуззю діяльності, у якій укладається контракт; – превалювання вживання іменників, у тому числі іменників дієслівного походження, дієслів на позначення результату домовленостей, відсутність займенників; поєднання ознак, властивих як

офіційно-діловому, так і науковому стилі; використання складних синтаксичних конструкцій.

У текстах англо-українських контрактів використовуються такі трансформації, як: транслітерація, конкретизація, синтаксичне уподібнення, граматичні зміни.

Для англо-українських контрактів характерними є такі структурно-семантичні риси: наявність чітко регламентованих реквізитів, використання кліше, сталих номіналів документа та його структурних частин, чітко визначена композиційна структура, конкретне розміщення його смислових частин, що склалися у ході реалізації практики документування; використання готових мовних формул, високий рівень уніфікації тексту, використання типізованих речень – синтаксичних моделей з чітко визначеним порядком слів, клішованими частинами; повнота інформації, стандартизація мовних одиниць, їх законодавче унормування, формалізація мовних засобів, наявність значної кількості специфічних термінів, суто технічної термінології, зазначення детальних технічних умов, технічних описів, використання складних багатокомпонентних синтаксичних конструкцій) функціональних стилів

Таким чином, англо-український контракт має характерну для документів офіційно-ділового стилю структуру та високу насиченість термінологією, властиву науковому стилю. Їм властивий формально-логічний принцип текстової організації, тобто поділ на пункти і підпункти, абзацне членування, візуально-шрифтове оформлення.

Перспективами подальших наукових розвідок в означеному напрямі є підготовка інструктивно-методичних рекомендацій щодо мовного оформлення та перекладу текстів англо-українських контрактів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев А.Я. Сопоставительная стилистика [Текст]: уч. пособие. Д.: Национальный горный университет, 2012. 471с.
2. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. 4-е изд., испр. и доп. М.: Флинта: Наука, 2002. 384 с.
3. Бабалова Г. Г.. Проблема эквивалентности перевода и переводческие трансформации. Раздел 1. Филологические науки. 2017. С. 23–28.
4. Бараненкова Н.А., Литвин С.В. Експлікація як спосіб перекладу безеквівалентної лексики науково-технічного стилю. 2014. С.5–12.
5. Бідненко Н.П.. Особливості перекладу сучасної англomовної науково-технічної літератури. *Англiстика та американiстика*. 2015. Випуск 12. С. 114–120.
6. Брандес М.П., Провоторов В.И. Предпереводческий анализ текста (для институтов и факультетов иностранных языков). М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 224 с.
7. Васильченко О. В. Переклад англomовної термінології в текстах зовнішньоекономічних документів. URL: [Mik_2014_17_4_44.pdf](#) (дата звернення: 09.10.2020).
8. Васильченко О.В. Особливості відтворення композиційної структури англomовних зовнішньоекономічних договорів українською мовою. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. №5. С. 14–17.
9. Волченко О.М. Використання синтаксичних трансформацій для досягнення еквівалентності перекладу. *Молодий вчений*. 2017. № 4.1 (44.1). С.89-93.
10. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981.
11. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. М., Изд. лит. на иностранных языках, 1958. 458 с.

12. Гаргаун В.В., Вінниченко М.Ю., Основні труднощі сучасного перекладу науково-технічної літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018. № 37. Том 4. С. 138–140.
13. Гінзбург М. Синтаксичні конструкції у фахових текстах: Практичні висновки з рекомендацій мовознавців. *Проблеми української термінології*. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2008. № 620. С. 26–32.
14. Грушко С. П. Науково-технічний переклад у професійному дискурсі. *Література та культура Полісся*. Випуск 84. Серія "Філологічні науки". № 7. С.205–210.
15. Гургула О.Б. Мельник В.Д. Тексти науково-технічного стилю у перекладацькому аспекті. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 310–314.
16. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємств. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2013. №1(6). С. 146–155.
17. Знаменская Т.А. Стилистика английского языка: основы курса: учебное пособие. М.: Эдиториал УРСС, 2002. 208 с.
18. Іщенко Н. І. Науково-технічний стиль у системі функціональних стилів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Випуск 46. 2014. С. 78–80.
19. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
20. Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу. Вінниця : Нова книга, 2006. 240 с.
21. Ключник А.В , Баришник Л.С. , Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоторговельного контракту theoretical analysis of foreign trade contracts. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 6. С. 20–24.
22. Ключник О., Грицик Г. Труднощі науково-технічного перекладу. Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

«Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД»: збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2012 р. С. 187–189.

23. Кожина М.Н. О речевой системности научного стиля сравнительно с некоторыми другими. Пермь, 1972. 255 с.

24. Копанев П. И., Беер Ф.. Теория и практика письменного перевода. Минск : Высш. шк., 1986. 372 с.

25. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Вінниця : Нова книга, 2008. – 512 с.

26. Костін Я. Особливості науково-технічного тексту та труднощі його перекладу. *Мовознавство*. 2014. №3. С. 52–56.

27. Крайник К.В., Демченко Н.О. Особливості та способи перекладу офіційно-ділового стилю (контракт). Матеріали Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці». Полтава. 2016. С. 169–178.

28. Кузнец М.Д., Скребнев Ю.М. Стилистика английского языка. Пособие для студентов пединститутов. Л.: Наука, 1960. 173 с.

29. Кузнецов В.Г. Функциональные стили современного французского языка (публицистический и научный): учеб. пособ. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высш. шк., 1991. 160 с.

30. Курбатова Т.В. Перекладацькі трансформації в контексті проблеми еквівалентності. *Нова філологія*. 2011. № 45. С. 212–215.

31. Латышев Л. К. Технология перевода. М. : НВИ – Тезаурус, 2001. 280 с.

32. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Проблемы перевода. М.: Международные отношения, 1976. С. 148–150.

33. Логовінова С., Лопата І. Лінгвокультурні проблеми художнього перекладу на прикладі синтаксичних трансформацій. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. Випуск 81(4). С. 284–289.

34. Матвеева Г.Г. Актуализация прагматического аспекта научного текста. Ростов: Изд-во РУ, 1984. 132 с.
35. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. М.: «Московский лицей», 1996. 208 с.
36. Михайленко О.О. Функціонально-стилістична специфіка перекладу науково-технічного тексту . Мовні і концептуальні картини світу, 2014. С. 21–30.
37. Олійник А.Д. Прагматика науково-технічного тексту як наративного дискурсу. *Studia linguistica: збірник наукових праць*. 2011. Випуск 5. Частина 2. С.433–438.
38. Павловська Н.Ю., Юхимець С.Ю. Проблема досягнення адекватності перекладу контрактів з української на англійську мову. *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. Лінгвістичні науки. 2015. №20. С. 75–83.
39. Паніна О.В. Термінологічна лексика і способи її утворення в англійській науково-технічній літературі. *Містобудування та територіальне планування*. 2017. Вип. 65. С. 430–435.
40. Петренко О. Особливості перекладу тексту науково-технічного стилю. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Р.IV. Термінознавство. 3, 2015. С. 298–303.
41. Правда Н.А. Жанрово-стилістичні особливості науково-технічних текстів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. №1. С. 142–145.
42. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974.
43. Рудь І.А. Жанрово- стилістичні особливості перекладу англійських юридичних документів. *Мовознавство. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. 2010. Спеціальний випуск . С.118–123.
44. Селіванова О. О. Нова типологія перекладацьких трансформацій (на матеріалі українсько-російського перекладу). *Вісник Черкаського університету*. Серія «Філологічні науки». 2012. Вип. 7.

45. Селіванова О. О. Стаття присвячена обґрунтуванню нової типології трансформацій у перекладі за параметрами чинників перетворення, семіотичного статусу та рівнів мовної системи.

URL: <https://bibl.com.ua/informatika/30542/index.html> (дата звернення: 29.09.2020).

46. Сімкова І. О. Теоретичні основи навчання майбутніх бакалаврів-філологів усного двостороннього перекладу в науково-технічній сфері. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 4 (48). С. 364–370.

47. Сімкова І.О. Особливості науково-технічних текстів.

URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1573> (дата звернення: 29.09.2020).

48. Стегалюк А.В. Особливості перекладу українською мовою професійної термінології текстів науково-технічного спрямування. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2014. Вип. 5(10). С. 216–225.

49. Телев'як І.І. Особливості перекладу науково-технічної літератури. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. С. 277–279.

50. Тишакова Л.Т., Коваленко Л.О. Еквівалентність при відтворенні емоційного значення знаку. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. №3(190). С.38–44.

51. Тищенко О. В., Юхимець С. Ю., Фоміна К. Є. Особливості перекладу українсько мовної науково-технічної літератури галузі комп'ютерних технологій англійською мовою: лексичний аспект. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 26. С. 121–132.

52. Устименко О.М. Комунікативні характеристики англomовних текстів зовнішньоторговельних документів. URL: [Vknlu_Ptp_2011_19_5.pdf](#) (дата звернення: 09.10.2020).

53. Циркаль А.Ю. Мовні та позамовні особливості перекладу текстів науково-технічного стилю. *Мова і культура*. 2011. С. 416–420.

54. Юхимець С. Ю. Особливості перекладу науково-технічного дискурсу (на матеріалі перекладів з англійської мови українською). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 27. С.223–232.

55. Ятель Г.П., Князевський Б.М., Кузик Ф.К. Англійська мова: поглиблений курс для студентів технічних вузів. К.: Вища школа, 1995. 254 с.